Nagy-Kanizsa. II. évfolyam. 25. szám. 1863. szeptember 1-én.

Zala-Somogyi Közlöny.

Ismeretterjesztő lap

szépirodalom, kereskedelem, ipar, gazdászat, tudomány és müvészet köréből.

Megjelen a lap legalább egy ízben julius hó 1-től kezdve minden hó 1-én 10-én és 20-án. — Előfizetési ár postán szétküldéssel és helyben házhoz hordva egész évre 5 frt.; félévre 3 frt. Negyed évre 1 frt 70 kr. — Minden előfizető a tulajdonos kölcsön könyvtárát az eddigi fenntálló feltételek mellett fél áron használhatja. — Nyilttér egy Petit sorért 10 kr. — Hirdetések négy hasábos Petit sorért 1-ör 7 kr., 2-or 6 kr. és minden további beiktatásért 5 kr. a bélyegdijért 30 kr. fizetendő. A beiktatási dij s a lap kezelését illető minden tárgy a kiadó hivatalhoz Nagy-Kanizsára; a lap szellemi tartalmát illető közlemények pedig, ugy minden levelek bérmentve a szerkesztőséghez küldendők Kaposvárra.

Uj előfizetés a

Zala-Somogyi Közlöny

okt.-decz.

folyamára 1 ft 70 kr.

Minden előfizető a kiadó kölcsönkönyvtárát fél árán használhatja.

A Zala-Somogyi Közlöny kiadó hivatala.

Pesten, 1863. aug. 17-én.

Mig Európának figyelmét a világ nagy eseményei foglalják el merőben; addig minket magyarokat, a hazánkra nehezült iszonyu inségnek gondjai sujtnak mélyen! Aggódólag lévén kénytelenek küszködni a szörnyü bajjal, tünődünk, miként lehetne azon csak némileg is segíteni?! hogyan megmenteni két millió embert az éhenhalástól, fenntartani ezer négyszög mértföldnyi területen az eddigi gazdászati industriát, legalább megóvni annak legelsőbb szükségü eszközeit és beruházásait?! De minden okoskodás megtörik a bajnak iszonyu nagyságán, mely oly veszedelmü magas fokig hágott meddig egyesek és magányosok még összevetett vállal se képesek, csak valamennyire is sikeres eredménynyel hatni!

Könyöradományok, hazafias áldozatok, ha százezereket haladva szinte millióig növekednének is, csak egy csepp lennének a szomjusággal küszködő sokaság számára; — ily adományok rendes időkben néhány községet, vagy megyék részeit ért szerencsétlenségen enyhithetnek; de midőn az országnak egy harmada, a különben oly dús és boldog alföld a szó szoros értelmében éhezik, — a másik rész pedig éppen csak teng, mig a harmadik részben kielégítő őszi aratás mellett szinte silány tavaszi és takarmánytermés volt, a sarju pedig végképen kiaszott; — ily viszonyok között, miként nyujthatnának magánosok csak annyit is, a mennyi a legborzasztóbb következményeknek elhárítására elkerülhetlenül és rögtön kivántatik.

Ily viszonyok között a legfelsőbb hatalom s annak nevében intézkedő kormány nyujthatja csak az eredményes segélyt!

Hivatalos számitás szerint 30 millió frt kivántatik az inség sujtotta nép segélyére! — Lehet, hogy jó a számitás, — én megvallom, kevesellem; mert ha igaz, pedig igaz, hogy ez idei ősztől kezdve, jövő aratásig legalább két millió ember élelméről kell gondoskodni; ugy ezeknek tartását naponként csak 10 krajczárral számitván, ez már 200 ezer frt, és a jövő aratásig csak 200 napot vevén, ez már 40 millió forintot igényelne. Ámde maradjunk a hivatalosan kiszámitott 30 millió frtnyi összegnél, s tegyük fel, hogy 10 millió frtnyi keresetet fognak a magánvállalatok nyujtani, de ki volna képes 30 millió frtot — mely összeg rögtön szükséges — előteremteni más, mint a magas kormány, mely ilyen nehéz kötelességeinek teljesítésére hasonmérvü tehetséggel is bir.

Ha a magas kormány ezen összeget rögtön folyóvá tenné, és annak egy részét a munkát kereső osztály számára közmunkákra, másik részét pedig a kis és közép birtokosokat felsegélő kölcsönökre fordítaná, meg lehetne óvni hazánkat a kétségbeesésnek borzasztó szerencsétlenségeket előidézendő következményeitől, melyek különben szükségképen be fognak következni, előjelei már is mutatkozván.

A felebaráti szeretetből eredő magánáldozatok szép és nemes müvének számára még mindig fennmarad az illő tér, különösen czélszerü volna az ezen forrásból keletkező pénzeket a kölcsön adott tőkék egy évi kamatjának fedezésére fordítani, miután első évben az illetők kamatokat fizetni egyátalában képtelenek lesznek.

Csak ne késsék a magas kormány, s mindenek előtt ne hagyja magát azok által megtévesztetni, a kik szeretvén mindig kellemes dolgokat mondani, váltig erősítik, „hogy az alföldi nyomor nem oly roppant nagy, mint rajzoltatik és az inség sulya nem iszonyu és elviseltetlen, mint állíttatik“; mert

az inség az alföldön oly nagy, mint milyennél nagyobbnak azt leirni nem lehet! — és

ha rögtöni segély, még pedig egész mértékben nem nyujtatik, következményei borzasztók; és a XIX-dik század müveltségének botrányára iszonyatosak lesznek.

(P. N.) SOMSSICH PÁL.

Magyarország szegény Magyarország!

Van egy ország a vén és müvelt Európa kebelén, mely dúsan zöldelő oázként terjed Kárpátoktól Adriáig. Népe testvér, az anyagi jólét bő osztaléka közt szabadon mint az ifju tölgy növekedett s halad a társnemzetek civilisatiója felé. Sokat szenvedett ez ország s rajta népe, majd önmaga szaggatta saját veséit gyászos félreértésében majd a tatár pusztitotta, s döntötte halomra trónját, majd a török uralta másfél századig; nyögött, imádkozott, remélt a jobb sorsra érdemes nemzet, nem hagyta el hite, a pártos szivek egygyé forradtanak közös inségükben, e nép, mely magát a nyugoti civilisatió önzetlen s lovagias öröül hagyta felhasználni. és nép a Magyar, ez ország a Magyarok hazája.

Szegény Magyarország!

Nagyok valának szenvedéseid, mélyek sebeid, könyüidtől négy határfolyód dagadt. Letörölte ezeket szemeidről a gondviselés, behegeszté amazokat az idő, s lőn belőled közmondásos Eldorádo, melyről azt beszélték: „extra Hungariam non est vita“.

TÁRCZA.

Uti naplómból 1863.

Budán vagyok. Végezve a fürdésre megrendelt időt, imádott hazám gyönyörü megyéjébe, Somogyba indulandó, elhelyezkedém a gőzkocsin. Szép társaság gyült körömbe: hat férfiu; mind magyar öltönynyel, s szivvel. — Szorult kebellel néztem még egyszer viszsza, a hajdan hires várra; nagyot sohajtók és gondolám; áll Buda még, de hajh nem a régi! három heti ittlétem alatt alig láttam élni a magyart annak körében. — Képviselve van ott majd minden nemzet öltönyében, nyelvében; csak a magyar fehér holló! Merengésemből a megindult mozdony fütyölése és a vonat robogása emelt ki, de csak akkor ébredtem fel teljesen, midőn a Gellérthegy alatti alagut vakitó setétéből kibontakozva, láttam a szendo korányt. Gyönyörü regg vala. Felvidult a társaság és megkezdetett a magyarnál annyira otthonos bizalmas beszélgetés. Elején közönyös volt a tárgy, mely csak hamar a feletti vitatkozásba nötte ki magát: mikép lehetne legczélszerübben fékezni a Zala-Somogyban dúló rablókat; és mi lenne a legbiztosabb óvószer jövőre azon aljas férgek ellen, melyek mig egyes családok nyugalmán rágódnak, s nemzet becsületén gyógyithatlan sebeket ejtének.

Nemzeti hibánk pártra oszolni a véleményekben. Es ez jól van; kölcsönös eszmecserében fejlődik ki a valódi jó gondolat. Volt, ki a törvények szigorát kevéselte; és azok kezelői ellen kelt ki; mig egy másik párt a népnevelés tökéletesbitése szükségét vitatta, és az iskolák kezelőit hanyagságról vádolta. — A vita javában folyt, midőn egy tisztes agg, ki eddig hallgatott, egész szelidség, s illedelemmel kért engedelmet a tárgyhoz szólhatásra, mint avatott: ki közel harmincz éve fáradozik a népnevelés körében. Elhalgattunk, s ő hangnyomattal kezde szólni:

Uraim! önöknek igazuk van részben; s részben — bocsánat — tévednek. A törvények szigoráról, és azok kezelőiről csak ennyit mondhatok: bár ne volnának azok oly kemények, hogy életével lakoljon a tettes büneiért. Magyarok ugy is kevesek vagyunk. Es ne jajduljon fel a honfi kebel midőn a még feselő koru férfiakat látja erőszakos halálra hurczoltatni? Igaz: kinos hallani, látni, söt érezni, midőn a fáradsággal szerzett, nélkülözéssel, s takarékossággal megőrzött vagyonától fosztva, saját csendes lakában megkinoztatik az ember: de nem lehetne ezen más, mint halálos büntetéssel segiteni? Jusson eszünkbe: Amerika gyarmatai kik által telepittettek meg, és minő emberek fejlődtek azok unokáiból! — A halál büntetés megfosztja ugyan életétől a társaságra veszélyes embert: de mivé lesznek annak árvái; ki, mire, és mikép neveli fel azokat? — Ne higyjék uraim! hogy az elitélt társai elriadnak megszokott gaztetteik gyakorlásától söt van rá példa, hogy a halálitélet végre hajtása perczeiben garázdálkodnak azok legborzasztóbban. Történt már az is fájdalom! hogy az elitélt ártatlan volt! — De hagyjuk el e szomoru képeket; hozzánk ugysem tartozik: talán majd leend gondja valakinek egykor erre is, ott a zöld asztalnál.

Lássuk a nevelést. Hogy a népnevelés hiányos, igaz. De itt legnagyobb hiba az, hogy kik a népnevelésről beszélnek folytonosan, feledik kikutatni a népnevelés alapját. Korholjuk a lelkészeket és tanitókat, szemökre hányjuk a tanonczok büntényeit, csintalan ságát, pajkosságát, stb. Ez uraim roszul van.

Az iskola nem alapja, hanem folytatása a szülők által megkezdett népnevelésnek; mintegy utmutatás a nagyobb tökélyetességre. A szülők teszik le gyermekeik ártatlan keblébe a képezhetés szögletkövét; s ettől függ a jövő tanithatás lehetősége, és állandósága. Vannak kivételes esetek, melyek a ritkaságok közé tartoznak: én itt átalánosságban beszélek.

Nem vitatom ezeket elméletileg e helyen, ugysem végezhetném azon állomásig hol elválunk; de a gyakorlati térről hozok föl néhány adatot.

Menjünk bármelyik népiskolába, és kérdezzük meg a tanitót: mikép jutnak a gyermekek gondja alá? Lelünk olyanra, kit a jámbor szülo vezete be, és illően megkérte a tanitó urat: vegye szivesen atyai gondja alá a kisdedet, és tanitsa szeretettel rokonult szigorral. Lelünk olyant is, kit az elbizakodott apa, a könyes anya igy adott át: tanitsa mestram, de meg ne bántsa, mert nem szokott durva szavakra, bánásra; mert; mert: van olyan is ki maga szántából ment be az iskolába, mig egy másikat szülői bottal kisértek oda. Nézzük meg rendre a tanulókat. Ott ül egy szennyes, borzas mákvirág! redőre szedett homloka alá menekültek földre szegzett szemei, ajkai kiduzzadtak, alig mer lélekzeni. Kérdezzük meg öt; hallgat! Mellette van egy másik, ki elég szemtelen felelni amaz helyett; megvetőleg, durva hangon. Vizsgáljuk meg ezeket lélektanilag, ugy találjuk, hogy ennek szülői kicsinylőleg ugy szóltak a tanitó felől, mint bérosról; mig amannak öregebb házbeliei ilyen tudósitást adtak a mestram felől; várj .... kölke; majd beadlak az iskolába, hol a kemény szivü mester igy és amugy elbánik veled: üt, dob, ver, nyuz, kóplalta stb. Innen van, hogy ez tanitóját nem is tudja másképmint hóhérját képzelni: bizalmát eleve vesztve, szive idegen attól; mig amaz ugy tekinti a tanitót, mint olyat

Szegény Magyarország!!

Te voltál az éhezők anyja, te emlőidből szitt életet nem egy nemzete Europának, te adtál hűséges tanyát gyakran hűtlen fogadott gyermekidnek.

Édes hazánk szegény Magyarország!!

Mivé lettél, hová jutunk?!

Dús réneink letarolva, termő földeink — népünk kincse — parlagon hevernek, kik másokat éltetének, a nép, verejtékének gyümölcse éhség!

Üresen állnak pusztáink, nem kölcsönöznek azoknak életet legelésző nyájak, nem a pásztor furulyák, vigan anyjok körül szökdécselő csikók; nagy sárga téréségeit elhagyta a gólya is, jobb hazában siratva szenvedő barátait. Üres minden, letarolt, kipusztult csak a forró nap sugarain reng még a délibáb, hogy felkapjon egy falvat, hullámain mutatván, mi viszás a helyzet.

Viszás helyzet biz az ott az alföldön, mert hová kenyérkeresni ment czarével a nép, most onnan távozik gazda, házának ablakait betöviskezi, mintha a halál gazdálkodott volna, s ő maga koldusbotot fogva, elhagyja apái hajlokát s vándorol a szomszéd Moldvába.

Szegény Magyarország!

Egy harmada éhezik, egy harmada alig él meg, s csak egy harmadán van még áldás!

Ne kivánják olvasóink, hogy ugy is szomoru napjainkban a gyászos képet egészen leleplezzük. — Nagy a nyomor bizonyosan, s a kik éheznek embertársaink, hazánkfiai.

Mi azt hiszszük, itt minden egyébb kérdés mellékes, minden egyébb érdek a nincsecsel azonos. Azt hiszszük itt az idő, polgárosodásunkról kézzel fogható bizonyitékokat adni.

Szándokunkat szent czél vezeti, s habár a megyék hatóságai erélyesen intézkedtek, mi is hivatottaknak érezzük magunkat, közreműködni a nyomor enyhitésére, magyarázva a helyzetet, felrázva a netáni közönyt.

Nem teszszük ugyan fel ez utóbbit senkiről sem. Mi mély sebet ejtő befolyása van pedig az alföldön uralgó nyomornak nemzetgazdászatunkra, s igy egypár évvel kezdett haladásunkra az ipar és kereskedelemben; mindenki belátja.

Mi lenne itt tehát a teendőnk?

Nem tartjuk elégnek egyedül az éhség könyüit felszáritni, hanem arról is gondoskodnunk kell, hogy a mindenéből ugyszólván kivetközött alföldi gazda a jövőt ne veszitse, az az: segittessék ki akkép és rögtön, hogy a bekövetkező őszi mezei munka idejére elegendő maggal elláttassék.

Itt az adakozásokat nem lehet — mint fökutforrást — figyelmen kivül hagynunk.

Ezekre nézve kivánatos sőt parancsoló szükség hogy azok ne szemen- vagy iczénkén, hanem mindenkitől, félretéve minden mellékes anyagi érdeket, — hová a netán bekövetkező gabna vásárokból igérkező nyeremény kilátását is számitom — félretéve, gyorsan időhalasztás nélkül történjenek.

Nem elég ha filléreket vetünk; ott hol frtokat is adhatunk; a szükség oly nagy, gazdászatunkra oly égető, hogy a legkisebb fillérkedés is a magyarországi gabnatermelést legalább néhány évre visszaveti, mi ebből az egész országra a következés? a pénztelenség, vagyontalanság.

Félre tehát egyénies kilátások és számitásokkal, ha valaha, ugy most itt a mód, a közjót, a nemzeti közczélt tettleg előmozditani.

Zala-Somogy megyéink, bár több részen kisebb nagyobb csapásokat szenvedtek, de átalában véve, — különösen Somogyunk, gazdag, terjedelmes birtoku fő és alsóbbnemessége az aratásában áldásnak örvendhete, különösen az őszieket tekintve.

E két megye mindig áldozatkész fiai adhatják legnagyobb mérvben a nyomornak azt, mire epedve vár.

Véleményünk szerint nem sokat kellene megvonnunk magunktól, hogy magasabb emberi rendeltetésünknek eleget tehessünk.

Azt hiszszük, velünk egyetértenek olvasóink, ha azt kimondjuk: hogy a mily nagy a veszély, oly nagyszerűek legyenek tehetségünkhöz mérve az elleni eszközeink is.

Mi részünkről szivesen lemondunk minden kényelem, mulatság, divat, képzelt szükségről, ha kell; erős hitünk, hogy testvérmegyéink velünk tartanak.

Ha sinlő embertársainknak segélyt — de hathatóst — nyujthatunk, ha ez által nemcsak emberi, de fenebbi elveinkkel vallott magasabb nemzetgazdászati czéljainkat elérhetjük, nem áldozat a feleslegből, a kényelemből, a telt magtárból oltárra tenni azt, melylyel a közszükségben véreink, s ezek segélyzése által a közhazának tartozunk, ha életünket a hazának valljuk, ugy siessünk vagyonunkkal is a hazát fentartani.

RÉNYI.

V. Nyilt levél

Nagy-Kanizsa város képviselő testületéhez.

Mult levelemben azt inditványoztam: „szabványoztassék az árva bizottmány a szegény árvák és szülőhagyott gyermekek védelmére," most oda járul véleményes javaslatom, szabványoztassék

a gazdasági szakbizottmány.

Igaz ugyan, hogy a gazdasági szakbizottmánynak nem vagyunk hiányával, mégis ha jól megfontoljuk azon örökös jajgatásnak okát, hogy „a városnak soha sincs pénze," arra a gondolatra kell fakadnunk, mintha a gazdálkodás még sem menne a legjobban, daczára annak, hogy a városnak elegendő szép jövödelmi kutforrása van. Ezt nemcsak én véleményezem, hasonló véleményben van mindenki s a mi legnevezetesebb, ezt vallják be maguk a gazdasági szakbizottmány tagjai is.

A napok elmulnak és évekké válnak, a fizetési terhek évekről évekre sulyosbodnak, nyög ez alatt mindenki, én ugy mint más. E szerint egyre másra a „fizess" jelszó veszi üldözőbe a „nincs pénz" szegénységet, biz isten nem lehet csodálkozni a felett, ha valakinek eszébe jutott egy jobb gazdálkodási módnak javaslatba hozatalára fordítani figyelmét.

Itt az idő, hogy lemondjunk minden szinlelésről és sikra szálljunk a közboldogságért. Magam is meg akarván érteni a kornak intését, minden erőmet arra fordítom, hogy legyen pénzünk, legyen a város gazdag, mert ha ez szegény, ugy saját ingem gallérja sem marad az enyim. Szegény urnak rongyos az inasa.

A gazdálkodás hogy nem legjobban megy, az bizonyos, valamint bizonyos az is, hogy miért megy ez roszul.

Van a városnak mintegy 2000 holdra menő szép erdeje, szántó földje, rétje, bir sok épülettel, korcsmáltatással, tőkepénzekkel, legeltetési bérrel, és más efféle javadalmi kutforrásokkal; tehát nem tagadhatjuk el, hogy van alap, kutforrás és vagyon pénzszerzésre, s ha ily birtokból sem tudunk kellő pénzhez jutni, akkor csakugyan méltán mondhatjuk el önmagunkról: hogy roszul, fonákul, hanyagul gazdálkodunk, annál kevesebbé lehet pedig e sujtó vélemény alul szabadulnunk, mert ö[illegible]nek valljuk be e hibánkat.

Hogy miekért megy a gazdá[illegible]ly hátrányosan, azt épen nem nehéz megtéjteni. A községi javadalmaknak sok ura, temérdek parancsolója van, és voltaképen tulajdonosa még sincs, azért sok az igény, kevés a munka, nagy a lárma, kevés a haszon, e mellett el végre az egész gazdaságnak megtürósodik a háta, mint a közös lónak. Ehhez járul aztán nyomatékul még az is, hogy ezeket a javadalmakat valaki ingyen, Isten nevében kezelje, annyi urnak véleményes javaslatához kötve magát.

Szokás mondás: „még az Isten koporsóját sem őrzik ingyen."

Adjunk csak bizonyos haszonvételt a kijelelendő gazdasági szakbizottmánynak, tapasztalni fogjuk évenkénti gyarapodásunkat, mert főteendője fog lenni e bizottmánynak az, hogy még az utolsó falevélből is krajczárt teremtsen, igyekezni fog nemcsak a már rendes jövödelmi kutforrásokat hajhászni, hanem olyakat is fel fog fedezni, a minőkre e nélkül jelenleg még csak nem is gondolunk. Szerezni fog és óvatos leend a kiadásokban.

Első az, hogy a szakbizottmányhoz szakértő egyének jelelteessenek ki, legyen ennek egy oly elnöke, ki a gazdászat minden nemében gyakorlott, mert e nélkül az okos gazdálkodást létre hozni nem lehet. Ha rajtam fordulna meg ez ügy, én biz Isten egy kormányzót fogadnék fel, fizetném ezt, és azonfölül a tiszta jövedelemből perczent hasznot adnék neki. Vagy ha ez nem tetszik, adjunk ily perczent hasznot a gazdasági szakbizottmány tagjainak olyképen, hogy a tiszta jövödelemből a szerént részesüljön, a mint emelendi a közjövödelmet. Mondanók ki például: hogy az első 100 ft tiszta jövödelemből 6 ft; az első 1000 ftból 100 ft; az első 2000 ftból 200 ft; az első 5000 ftból 500 ft; az első 10000 ftból 2000 ft hasznot engedünk át stb.

Én azt hiszem, hogy ez elég lelket adna a bizottmánynak. De miért is nem tennők meg ezt, és miért is nem adnánk hasznot egy oly testületnek, melynek erélyességétől függ vagyonbiztonságunk. Én mindenkor szivesen adok 25 forintot, ha valaki zsebembe nyom egy 100-zast amugy ingyen fejében. Érdekkel nagyon sokra vihetni minden dolgot, sőt néha még lehetetlennek látszó dolgokat is valóvá tehetni.

Hej Istenem! be sok szép hasznot lehetne behajtani, ha a gazdasági szakbizottmány éles figyelmet fordítana mindenre.

Ha a gazdasági szakbizottmány ez értelemben jönne létre, legbölcsebben cselekednék, ha szakértő erdészekkel tartana szemlét az erdőnek jelen állapota felett, s ha ezeknek véleményes javaslata szerént fogna az erdőnek rendezéséhez, védelem alatt tartván ezt mind az erdészeti, mind pedig a mezei rendőr törvény értelmében. Ha az jutna eszébe a gazdasági bizottmánynak, hogy az egész határt és az erdőket körül ültesse épület- és szerszámfával, ha a határnak minden nevezetesebb közlekedési utait, az árkok partjait sorfával látná el, ha a temetőket nyárfával övedzné körül, ha a városnak szélesb utczáit sorfákkal rakná be, ha ily fákból telepitene egy sétatért, ha a kis-kanizsai sivatag homok mezőt szőlőkarrónak való agáczfával ültetné be, biz isten 18—20 év mulva csak ezen ártatlan módon is sok ezer forinttal emelhetné magasabbra a város közjövödelmét, és bizonyosan, mert egy kifejlett nyárfa 5, 8, 10 o. frtot is megér. Ez pedig oly dolog, melynek kivitelére semmi okoskodás sem szükséges.

Ha betiltaná például a köztelkeknek bitangolá-

---

ki vele nem parancsolhat. — Itt ül a szelid kis fiu vagy leányka csinosan, tisztán öltözve örömtől dagadó kebellel, sima homlokkal, nyilt szemekkel, lesi a tanitó megszólitását; bátran, mosolygó ajkkal, nyájasan felel egészen ártatlan őszinteséggel. Jele, hogy jámbor szülőitől csak jót és sok szépet hallott a tanitó bácsi felől: ki szereti a jó gyermekeket stb. Uraim várhatunk egyenlő jó sikert ilyen különböző tanonczoktól? soha sem!

Nézzünk most a családi körökbe. Külön ajku, nemzetiségü, műveltségü, hajlamu, vallásu emberek laknak egy helységben együtt. Tegyük ezek mellé az irigy, érzelem, és vagyonkülönféleséget. A gyermekek kisebb nagyobb mértékben elsajátitják, és ártatlan szivökbe szivják a ház szellemét. Igy mennek az iskolába tanulni! igy az utczára játszani. Addig társalognak, mig összevesznek, szidják egymást, és csufolják, mint az apai házban tanulták. Sőt összevere edvén hasa futnak panaszra az első biró, édes mamájukhoz. Van ekkor pör, káromlás, fenyegetés védolás stb. és tart — még akkor is, midőn a kisdedek már kibékülve ujra játszanak. — Legjobb esetben ha a szülők össze nem vesznek, ilyszerü feddést nyer a gyermek: ugy kell, miért játszol azzal a kutya némettel; pogány zsidóval; buta paraszttal; álnok luteránnal; goromba kálomistával stb. Uraim, ez igy van, és igen igen rosszul van. Igy idegenül el a hajlékony gyermeki szív társától, és tanulja megvetni azt, ki vele nem egyezik; mert: nem urfi, nem magyar; nem ugyanazon vallásu. Hajh mivé fajul a szenge szív ezen idegenszége a későbbi korban!

Innan a levelezés, a czivakodás, bántalmazás stb. az iskolában, és azon kivül a tudományokbani haladás hátrányára. Az állapotra, nemzetiségre, vallásra hivatkozás, lenézés, a megvetéssel párosulva, mindenkor káros következésü. Jelesen: soha sem tanácsos a tudatlan, tapasztalatlan gyermek előtt szólni a vallás különbségről; hisz a vallás részes elveket egy sem tartalmaz, ha azok alkalmazása értelmezése nem rosz. Azonban ne gondolják önök, hogy a vallásközönösség barátja vagyok! de azt sem szivelem, hogy valaki vallása miatt a gyermek előtt gyülötetessé tétessék. Tanitsa kiki gyermekeit csendes házi körében saját vallása elvei szerinti szelidségre, önzéstelen szeretetre, nyájas társalgásra gyakorlatilag, annélkül, hogy tudatná az együgyüvel saját és mások közötti elvbeli külömbséget. Lássa minden gyermek az apai háznál vallása szerinti áhitat gyakorlatát folytonosan: majd oda simul és részt veend abban önként. Idomitsa minden szülő édes övéit hogy a békes honpolgár, és hü honfi első kellékeit: a békeszeretetet, előzékenységet gyakorolni szokja meg minden ember iránt, személyválogatás nélkül. Igy adja iskolába, fogadom lesz jó siker.

„Ön a vallásra helyezi népnevelésünk alapját? Fölszólal egy férfiu. Igen: Uraim! a vallás csak maga képes kifejleszteni a szellemet ugy, hogy az nagyra törekedjék; a szivet, hogy az nemes érzelmeket ápoljon. — De itt nagyon óvatos legyen a szülő gyermeke első képezésében. A vallás elvont tárgy, melynek felfogására a gyermeki ész elégtelen. Jó, ha gyakorlatilag látja azt, mit tennie kell az egély kivánatára, ha bár az okot, miért, egyelőre még nem tudja. Majd az iskola gondja leend erre oktatni, és felvilágositani. Szerintem eleget tett hivatása szent kötelmének azon anya, ki ott az édes emlőn csüggő gyermekét rá szoktatja, a rendre bizonyos időben szoptatván azt; tisztaságra, mind szavaiban, társalgásában, mind öltözetében: megbecsüli azokat, kik gyermekével érintkeznek; hódol férjének, és ez nyájasan viszonozza hölgye szelid hajlamát. Csendesen fogadjon szót mind, ki az apai házban van, és engedelmeskedjék a családfőnek egész odaadással. Könnyen megszokja az erény ezen alapjait az öntudat nélküli gyermek; tiszta lelke, ártatlan szive elemeivé válnak egyszerűen, minden mesterfogások nélkül. De ha el van mulasztva az első alkalom, vajmi bajos lesz azt pótolni, ha nem mondom, lehetetlen. Midőn már eszmélni kezd a gyermek és elkészitve van, könnyen megtanulja, mikép teheti magát kedvessé azok előtt, kik a családi körön kivül vannak; mikép kell tisztelnie azokat, kiktől függnek szülői, és ő. Megtanulja, kit és miért kell becsülnie, nem csupán a csillogó selyem köntösért, hanem azon befolyásért, mely jólétére szükséges. Rokonul érzelme a vele egyenlőkkel könyörül a nyomoruak fölött, szánakodik a szegényen; undorral fordul el a pajkostól, csintalantól, szemtelentől, dühös indulatok rabjától.

Ezen, az erényes élet alapjait, csak az anyák tehetik le az ártatlan szivbe, és ha letették, könnyen és örömmel fogadja el az iskolai oktatást. A tanitó szavai jól elkészitett földbe hullanak, és biztos leend a siker.

A gép fütyölt, a mozdony megállt; Fehérváron valánk. Utazó társaim egy része kiszállt, és szives kézszoritások között mindannyian odanyilatkozánk: Adjunk e szegény honnak jó anyákat, meg lesz nyerve minden, mi a jó neveléshez tartozik. Legyen azonban arra is gondunk, hogy jól rendezett népiskolainkba válasszunk olyan tanitókat, kikben a pályára hivatás észlelhető. Legyen az szelid, nyájas, kitürő, szorgalmas, lehetőleg tanult, és mi fő: vallásos. Dijazzuk őt ugy, hogy anyagiak utáni gondtól menten élhessen egyedül nagy feladatának, — a népnevelésnek.

BUVÁRI INCZE.

sát, u. m. a homok, földhordást, s ezt csak kárpótlás mellett engedné meg, évenként szinte százakat vehetne be és jogosan, mert a köztelkek bitorlásához senkinek sincs joga. Es ugy van, mert az épitőmesterek az általán felvett házépitéshez ezér szekérszám hordják el a homokot, ők megfizettetik magukat és a városnak ebből egy fillérnyi jövödelmet sem adnak. Bitang az egész mező, mert nemcsak hogy a helybeli fuvarosok hordják szét, hanem még az idegen községbeliek is, ez történik minden legkisebb kárpótlás nélkül évekről évekre.

A közfundusok elfoglaltatnak, felturatnak, elhordatnak, de ugy, hogy a leghaszonvehetőbb területeken is vermek ásatnak, melyeket elvégre ismét a városi központtár terhére kell elegyenliteni. Tessék szemle alá venni a városi téglagyár előtti tért, Kis-Kanizsán a temető mögötti közlegelői részt, a zsigárdi útvonalt és igy tovább. Ezeket a jól rendezett szakbizottmány minden esetre kellően szabványozná s a körülmények szerint jövödelmezővé tenné.

A községi épületekből is több hasznot venne be, mert óvást tenne a kézalatti haszonbérbeadásj ellen. Nyilvános árverés utján adná ki a többet igérőknek stb. stb.

Száz szónak is egy a vége és azt szervezzük a gazdasági szakbizottmányt percent jövödelmi alapra fektetve, mert csakis igy remélhető a jobb és jövödelmezőbb gazdálkodás, s ennek nyomán polgári állapotunk jobblétének biztonsága.

TERSÁNCZKY.

Az észszerü gazdászat.

Dr. Löffler Károly után

RÉNYI REZSŐ.

VII.

A napsugarak keletről nyugotnak haladnak a föld felületén. Már fenebb emlitém, hogy a szárazföld (nyáron) mindig erősbben van átmelegedve, mint a tengerek, mert felületük jobban megtartja az elfogadott meleget, és mivel a napsugárcsoport visszatérvén, a föld- és légben visszahagyott meleget ismét megtalálja; mig a viz nagy mélységig felemészti, a tengerár által messzire vezeti, s belőle a légkör számára csak igen csekély részt enged át. Ez magyarázza meg az atlanti tenger ugyanegy szélességi fok alatt fekvő partjain érezhető légmérsékkülönbséget. — A mondottakból kiviláglik, hogy a világosság sugarainak csoportja, Afrika szárazán áthaladva nagyobb meleget talál, mint az atlanti oczeánon, s az afrikai partokon nagyobb is a hőfok mint az azokkal ugyanegy szélességi fok alatti amerikai partokon. Ugyanezen arányu hatásnak kell lenni Amerika nyugoti és Ázsia átellenes partjain.

De mit okoz a meleg — melynek zöme a föld központjában vagyon, s mely vonzó erejének következéskép a vele összekötött testeket a központhoz vonni kell, — mint okoz ellenkező hatást, midőn a folyékony vagy tömör testeket elröpiti vagy midőn a melegebbé vált léggel felfelé száll? Az onnan származik, mert minden lég — vizparány stb. mivel nagyobb mennyiségü meleg hatja át, terimében nagyobbodik, sürüségben ellenben kevesbül. Ha ekkor más sürübb parányok által felemeltetik ugy irányát a magasabb légkörnek veszi, magával viszen a felemésztette meleget, melyet emelkedése közt lassanként elveszit.

A meleg nem létezik egyedül illékony (flüchtig) állapotban, ha a világossággal összekötve a napsugárcsoportban halad, vagy más testekkel lappangó állapotban tartatik. Szén és világosság által a növényekben köthető.

Nem minden növénynyel köti magát egyenlő mennyiségben össze. Azon növények, melyek legtöbb czukor és zsir (kövér) részekből állanak, legtöbb meleget emésztenek fel.

Minden növény, ha feloszlik, melegét visszaállitja. Ha egyes növény magában feloszlik, ugy a visszaállitott meleg észrevehetlen; ha ellenben több és egész zöme a növényzetnek oszlik fel, mint egy domb szemét vagy friss széna, ugy az elröppenő meleg igen érezhető. Ha a feloszlás rögtöni, mint a kandallóban meggyujtott tüzé, ugy a meleg igen erős és gazdag, az égő anyag mennyisége- és minőségéhez képest. Utóbbi esetben a meleget felhasználjuk, midőn t. i. az élelmi szerekhez vezetjük, melynek parányait áthatja és megosztja, miből a főzés mestersége áll; vagy ha valamely helyiségre vezetjük, hogy annak levegőjét melegitse. Az igen erős égés által felszabadult meleg különben az iparban használtatik legyen hogy megoszlást, feloszlást vagy mozgást okozzon.

A zsir- és czukortartalmu élelmi szerek az emésztés által feloszlatván a magukban foglalt meleget kibocsátják, mely vagy a lélekzés által elröppen, vagy az élelmet magához vett lény szervezetébe átmenve az állati meleget idézi elő. Innen magyarázható a zsir-, olaj-, czukor- és szesznek meleget okozhatási tulajdonsága; innen magyarázható a hideg égövi lakóknak a legundokabb zsirok, olajok utáni vágya, s az éjszakiaknak a szeszes italok iránti szenvedélye; és épen innen magyarázható viszont a melegebb égöv alattiaknak tartózkodása, söt undora a reájok veszélyes husétkektől, valamint azon vészthozó hatás, mely ezeknél a nagy mennyiségü szeszek élvezetétől származik, végre a hús különösen a kövér húshozi csekély étvágy, valamint a szeszek iránti kevés hajlam, mely a mérsékelt égöv lakóinál nyáron, és épen ezen anyagok iránti vágyuk, mely télen tapasztaltatik.

A világosság oly test, mely a többi testekkel hasonlag a vonzás törvényeinek alávetve van.

Ez minden hasonnemü tárgyban egyenes vonalban terjed. Oldalról nem látható, csak sugarainak egyenes irányában, jöjjenek azok magából a világosság góczából, vagy támadjanak azok törése, vagy visszaverődéséből. Törése annál nagyobb, minél sürübb az az minél nagyobb vonzerövel bir az azt megtörő test. A megtörő test vonzása az, mely a megtört világosság sugarainak hajlását okozza, vagy párhuzamos, vagy elágazó vagy összetérő irányban. A világosságsugár, ha egy megtörő testbe hat, ennek központja vagy e közelébe irányul, s ha abból kijő, ugy ismét a központ felé vonatik, mi ujabban törését okozza. Ez ismét a megtörő test vonzásának hatása, mely a világosságsugár törését befelé hajlássá változtatja, mig annak besugárzása egy szöget képez, mely a törő testnek sürüségéhez képest különféle. Egy átlátszó test sürüsége tehát a törésszög fokaiból kiszámitható. Söt a tört sugarak irányából a világosság mint más testek vonzóerejének iránya tekintettel sürüségére meghatározható.

Ezen vizsgálódásunk alapjául a földünket világitó napsugárcsoportot vegyük.

(Folyt. köv.)

Széttekintés a vagyon biztositása körül.

Nemzet csak ugy állhat fenn, léte csak ugy biztos, hahogy szellemi s anyagi téren arányosan karöltve halad; az anyagi eléhaladottság ép ugy föltétele létének, miként a szellemi, mert e kettő nem ikertestvér, de egy test és vér. Hogy a közvagyon megmaradása, még pedig minkezünkbeni megmaradása, — e nemzetnek életfontosságu, eléggé igazolva van a földhitelintézet, gazdasági társulatok, s számos egyéb egyesületek s vagyonbiztositó intézmények keletkezte által, melyek az önzésröli fogalmainkat tisztázták: mert az önzés polgári szempontból ma már csakis annyira kárhoztatható, mennyire akár a közérdek, akár magánosok érdeke sértetik meg törvénytelen utakon általa.

Midőn elemi csapások által okozott anyagi károk egyeseket tönkre tesznek, vagy a magán vagyont legalább érezhetőleg csökkentik s a jólét kifejlését gátolják mi által közvetve vagy közvetlenül kisebb-nagyobb mérvben a haza is veszt: lehetetlen az általános biztositó társulat jótékonyságát nem áldanunk. Mostoha viszonyaink azonban keveseknek engedik lehetővé, hogy a veszélyzett vagyont az emlitett társulatok [illegible]osztályainak minden méltányossága mellett is évenként biztositsák; de megengedik azt, hogy saját kebelünkben alakuljon társulat, melynek tagjai kölcsönösen egymás vagyonát biztositsák.

A mechanikában nagy dolgoknak gyakran csekély föltalálója szokott lenni.

Megkisértjük tehát a föladást erőnkhöz képest megoldani, nézetünk vázlatát a következőkben körvonalozván.

I. Alakuljon egy társulat oly czélból, hogy tagjai egymás épületeit és terményeit tüz, illetőleg jég ellen kölcsönösen biztositsák.

II. Az e végre alakult társulat általa meghatározandó időben és alkalmas évszakokban — tavaszszal és őszszel — üléseket tartand, hol a társulati tagok, kik egész községek is lehetnének, biztositandó vagyanuk értékét bevallják, s magukat a károsult kártalanitására a bevallott összeg aránya szerint kötelezik.

III. Csalárdság ellen elég védv lenne a bevallott összegek jegyzőkönyvének nyilvántartása; kártérités esetében pedig ha a bevallott összeg valódisága iránt kétely támasztatnék: a társulat megbizott tagjai pótbecsüt is közölhetnének.

[illegible]len [illegible]kal csak az eszme életrevalósága iránt [illegible]juk magunkat tájékozni. Tüzetes részletezés a megalakulandott társulat föladása leend. *)

SZENTIRMAY.

*) Bármennyire kivánatos is, hogy minden magán vagyon — mint a nemzet szellemi s anyagi jólétét nevelő erő — a pusztulás- és csapásoktól megvédessék, — jelen körülményeink közt nem látunk elég garantiát arra, hogy ez eszme kivihető legyen. Szerk.

A nm. m. kir. Helytartótanácsnak f. é. april 3-án 19234 sz. a. kelt, s az orsz. Gazdasági Egyesülethez intézett,

A vadászati jog szabályozását czélzó leirata.

Azt, hogy a vadászati jog régidők óta folyvást a törvényhozás és az országos kormányszék őrködése alatt állott, az 1802-ki t. czikken kivül számos kormányszéki intézvények tanusitják.

Nem csak mint egy lovagias, és a nemzet jellemével összehangzó nemes időtöltés, de tekintve az ártalmas vadak minél eredményesebb pusztitását, — ellenben az étkezésre használt nemes vadak szaporitását — nemzet gazdasági szempontból a vadászati jog a kellő gondoskodást s szabályzatot méltán igényli.

Mihez képest, miután az utóbbi években sok tekintetben változott viszonyok a vadászati jognak szabályozására is lényeges behatással vannak; — másrészt pedig téves fogalmakból a vadászati jog irányában számos visszaélések merültek fel, melyeknek fékezése nem csak közgazdasági, de közbiztossági, ugy mező- és erdőrendőrségi tekintetben is kivánatossá vált: a kir. helytartótanács a közérdeknek minden ágára kiterjedő figyelme által indittatva, a vadászatra nézve, a fennálló törvények és intézvények alapján, egy a jelen viszonyokkal összhangzó ideiglenes szabályzatot felállitani, részint pedig e tárgynak a jövő törvényhozás általi rendezésére nézve, kellő alapok felöl gondoskodni ohajtván, bizalomteljesen felhivandónak találta az orsz. gazd. egyesületet, hogy egyetértőleg a nemzeti lovarda egyesülettel, mind azon pontokat, melyek a vadászati jog, idő és czélszerü szabályozására vonatkoznak, tanácskozás alá vevén, annak minden oldalaira s ágazataira nézve, egy gyakorlatilag czélszerü, s a jelen viszonyokat kellőleg számbavevő javaslatot mielőbb előterjeszteni s illetőleg a törvényhozás utján erre nézve megállapitandó pontokat is inditványba hozni sziveskedjék.

Az igazg. választmány a vadászatra nézve addig is, mig a törvényhozás érdemlegesen intézkedhetnék, a fennálló vadászati törvények szigoru végrehajtását ohajtja; egyébiránt a vadászat nagyon kivánatos szabályozása felett behatólag tanácskozni, a közgazdasági szakosztályt megbizta, s különösen Dr. Polya József választmányi tag urat felkérte, ki e tárgyban már évek előtt tüzetesen értekezett.

Ohajtom, hogy e téren mielőbb a legkedvezőbb eredményről nyilatkozhassak *inkái erdész.*

Megyei tudósitások.

Veszprém, augusztus hóban.

Hosszas hallgatásomat mentse ki azon körülmény, hogy Hiób-posta nem szeretek lenni, s most — mikor az országnak jelentékeny részéből nagy mérvü természeti csapásokat rajzoló közleményekkel telvék a fölapok, az átalános följajdulás rémes hangját nem akarom növelni hasonló tartalmu, leverőn elszomoritó közlemények által.

De mert a szerkesztőség közleményeket vár tudósitóitól, kérdőjelei által sarkalva, röviden ugyan — mert szomoru közleményeket lehetőleg rövidre kell összevonni — de mind a mellett is élethiven igyekezem rajzolni megyénk helyzetét.

A közbátorság még most sincs helyreállitva. Ha bár a veszprémi pandurok — a hirhedett rablóvezért — a polányi malomnál lelötték, még mindig találkoznak csapatából oly társak, kik a vezér eleste vagy elfogatása esetén átveszik vezényletet. A legvészesebb s vakmerőbb rablók katonákból válnak. Lehetne itt okoskodni, ha egy életből meritett magyar példabeszéd vissza nem tartóztatna.

Veszprém városban már 19 embernek életét oltotta ki a bünt büntető igazságnak sujtoló keze. — Leginkább meghatotta a vidéki lakosságot egy fiatal férjezett nőnek kivégeztetése, kit a katonai rögtönitélő biróság gyujtogatásért itélt halálra, de a halálos itélet csak gyermek ágyából lett felgyógyulása után hajtatott rajta végre.

A szárazság csapása folyvást sujtolja vidékünket. Már van olyan község, melynek határában nincsen viz, s szomszéd faluból visz pénzen vett vizet. Hir szerint Ló-kut van ily szomoru helyzetben. Sok oly község van, melynek csak egy kutjában van viz, ez is zavaros, s zár alatt tartják, csak akkor nyitván fel, mikor házi szükségletre meritenek vizet, vagy a marhákat akarják megitatni.

Burgonya, tengeri, sarju nem lesz. A rétek le vannak égve. A szölö lesül, de azért a bor ára nem emelkedik. A szölöket nem merjük keverni, azok is megbánták már munkájokat, a kik kikevertök a szőlöt, mert nem csak a fürtök, hanem a tökék is sülnek a kikevert szölöben.

Vetettünk takarmány növény magvakat is a tarlóba, egyik kölest, a másik mohart, a harmadik tengerit. Egyik ugy mint a másik benne maradt a föld ölében, mert éltető esöt nem kaphatott.

„Szánd meg Isten a magyart
— — — —
Balsors a kit régen tép
Hozz rá vig esztendőt
Megbünhödte már e nép
A multat s jövendöt.“ (Kölcsey.)

(U. i.) A f. hó 10-ki Veszprém városi marhavásár a lehető legsilányabb volt. Kevés szarvasmarhát hajtottak be, a Devecser körül, Vilonyán, Zirczen kiütött marhavész miatt, s a behajtottakon sem tudtak tuladni tulajdonosaik. Mindenki fél marhavételtől takarmány szükség és marhavész idején.

Ló is kevés volt, s szép lovakat csak azon két csoportban lehetett látni, melyeket alföldről halasi és czeglédi lókupeczek hajtottak. Párját 120—200 frtra tartották o. é. minőségök szerint, de a vevők nem igértek többet a legszebb párért 100 frtnál. Vásárlás kevés, s ez is leginkább ideváló silány lovak közül történt — melyeknek párja 20—40 frton kelt el.

A fehérmegyei itt czirkált pandur oknak sikerült elfogni azon czigányokat, kik Fehérmegyéből több lovat vettek meg ötössel, s a veszprémi vásárba hajtották be.

Az eleségárak változatlanok. Csak a rozsé emelkedett 2 frt 20 krajczáról 2 frt 80 krra.

Bor akója 3—4 frt. *v. r. l.*

Mohács, 1863. nyárutó 20-án. *)

Szomoru időknek vagyunk tanui. Az ég ugy akará, hogy az idei szárazságban, mely alföldi hontestvéreinket oly fájdalmasan érinté, mink részt vegyünk, a nyujtott keserü pohárból kivétel nélkül ne csak egyes vidék de átalán egész honunk lakosai izleljék az ürömcseppeket.

Epedve vártuk, söt még most is várjuk az üditö esöt mint az elfonnyadt növényzet az árva harmatcseppet, de hiába.

A nagy hőségtöl javában hullik alá a falevél, a rétek szárazak s leperzselvék ugy, hogy midön az ember rajtuk halad, láb alatt a száraz fü ropog mint a jegesedett hóréteg.

Kertjeinkben a konyhai zöldségnek alig van nyoma, a virág-kertek pedig letarolvák, mint a learatott buzaföldek.

Nevezetes lesz ez év emlékünkben mint a hajdani hét sovány és hét bö esztendö, csakhogy az Isten a többi 6 terméketlen évtöl mentsen meg minket s jövöre oly bö és termékeny évet adjon, hogy az idei fölötte nagy csapást kipihenhessük. De hagyjuk e szomorú valót, nem szándékom a legcsekélyebb részletig ecsetelni, mert éppen tollal nem lehet sem a fájdalom, sem az öröm legmagasb, fokát kifejezni, csak homályosan kisérvén azt, mint fényt az árnyvonal.

A gabonaüzlet, vagy átalán a terménynyek forgalma egy lépcsövel ismét magasbra lépett, különösen rozs, tengeri, árpa és zab.

Tegnapi hetipiaczunkon nagy mennyiségben, volt összehalmozva minden egyes nem az emlitett termények közül.

Az árkelet következö volt: Tisztabuza, kilája 8 frt 30 krig terjedt; rozs 6 frt 50 kr, kétszeres 7 frt árpa 5 frt 50 kr, tengeri 7 frt, zab 4 frt 50 kr, bab 14—15 frt.

A sertvések roppant drágák, s éppen ezt fel nem foghatom, t. i. az okát, hogy a roppant drága eleség mellett a sertések is oly drágák. Egy éves süldönek párja 28—30 frt; idösbeké 35—40 frt. Mi az igás állatot illeti, azokat nem tudom mikép teleltetjük ki.

A sarjuról lemondtunk egészen, mi igen természetes, mert még alig néhány nap, s már az öszi időszakba lépünk, a ez nem a tenyészetnek szaka. Más években az itteni földmivelö nép a buzaföldeken a szalmát otthagyta, s mondhatni, tulságos jó kedvében azt felgyujtotta; de nem ugy most egyik szekér a másikat éri, s a Dunántuli szigetbe viszik, mert a tavaszra mindenki leirhatlan inséget vár. — Jelenleg Pozsonyi és Varazsdi igazgatók szintársulata müködik nálunk.

Meglehetös részvétellel van iránta a közönség. A napokban az alföldi károsultak fölsegélésére volt előadás, sajnos azonban, hogy a tiszta haszon nagyon kevés volt; ma azonban e jótékony czélra ismét előadás rendeztetik, s remélni lehet, hogy több lesz a jövedelem, mivel épen sz. István ünnepe lévén, e nemzeti ünnep a közönséget a szegény károsultak iránt meleg részvétre buzditandja. KUGYERAY.

Alsó-Domboru, augusztus hóban.

Tekintetes szerkesztö ur! Történt mostanában, hogy egy Rohicsról Kapronczára hazatérni szándékozó izr. kereskedö a vasuton Csáktornya és Kottori között meghalt. A kottori állomási fönök azonnal alkalmatosságot rendelt, elvitetni akarván a holtat Kapronczára; összecsoportozott körülbelül 50 ember, a kocsist a kocsiról lehuzták, mondván: nem engedik a holtat innét máshová vitetni, mert a merre zsidó holt testet visznek, ott a jég mindenütt elveri a vetéseket, és ha mégis elviszik, a kocsi után fognak nyargalni, és a hol elérik ott, a holtat ledobják a kocsiról. Mi tevö legyen most az állomási fönök, midön hiába volt minden szó, maga kocsira ült, és bevágtatott a helységbe a plébánoshoz, a nép utána. Most a derék plébános csillapitani és felvilágositani akarván az embereket, hiába is volt minden szó, miglen azt nem mondta, hogy épen itt Kottoriban lesz nagy jégesö, ha a zsidót itt hagyják eltemetni. Tandem aliquando elvitték a holtat Kapronczára családjához.

RÓZSAI.

Hirek és események.

△ Meglepetve értesülünk, hogy mult számunk „Hirek és események" rovatában a lövölde megalakitása iránt tett megjegyzésünk következtében azon vélemény nyilvánult, mintha mi városunk egész lakosságát egy kathegoriába helyezve, a szellemi vállalatok pártolásától merőben idegenkedönek nyilvánitottuk volna; még pedig annál nagyobb volt meglepetésünk, mivel mind multjok, mind jelenöknél fogva a köztiszteletet méltán megérdemlö férfiak is kételylyel olvasták azon sorokat. Mi ugy vagyunk meggyözödve, hogy a hol részről van a szó, ott egészet épen nem érthetünk s valamint lehet egyik, másik rész, ugy lehet 3-ik s 4-ik is.

Többször volt alkalmunk elismerőleg nyilatkozni Kanizsa közönségének azon részéről, mely minden alkalmat felhasznál a közügyek előmozdítása körül, kiket mindig ott látunk a tudomány és müvészet pártolásában, s kik velünk érzik azon szomoritó körülményt, hogy fájdalom, igen sokan vannak itt, kik az anyagiságba elmerülve, a szellemi élvek, szükségletek iránt semmi fogékonysággal sem birnak s a hol lehet, használás helyett rontnak, midön azon kevés lelkeseket is gunyolás s más nemtelen fegyverekkel iparkodnak elvonni oly tettektöl, melyek a hazának igen, de az ö érdekeiknek véleményök szerint nem használnak.

Szándékosan hallgattuk el ezen tiszteletre méltó részt azon véleményben, hogy mikor az anyagiság embereiröl szellemöknek megfelelöleg nyilatkozunk, az érdem iránti tisztelet s elismerés hangja ne vegyüljön oda hova nem illik.

Tudjuk, hogy vannak bukott lángeszek, kiknek a toll igen nehéz, s ha bottal sem tudnának czélozni, lábukkal rugnak a toll ellen oly irányban, a mely a dolog lényegével semmi összefüggésben sincs, de vészmadárszerü károgásaik — s bár sulyos, de mégis nagyon életlen fegyveröktöl épen nem ijedünk meg.

Nevezetes körülmény az is, hogyha valakinek nincs inye szerint beszédünk, a lap kiadóját támadja meg, holott a kiadó csak az anyagi részt képviseli s e részben tett áldozatai habár nem egyesek, de minden esetre a közügy érdekében történtek. Elvünk, kimondani az igazat, akit nem érdekel, nem fogja magára venni, az érdeklettek részéröl pedig, ha valószinüleg személyes ellenszenvböl származó illetéktelen megjegyzések merülnek fel, az igazságért eltürjük, habár fejünk betörnék is.

Midön e sorokkal a félreértéseket megszüntetni reméljük, azon óhajunkat fejezzük ki egyszersmint, vajha Kanizsa közönségének a közügyekért küzdö részét ne hátráltatnák a város haladásának előmozditásában azok, kik az anyagi érdeknek „szentiványi tüzeket rakva a szellemnek még csak mécset sem képesek gyujtani!" *) *Az ujdonságiró.*

△ A Kanizsa-pécsi postakocsi járás folyó évi szept. 15-étől fogva változik, Boglárnál csatlakozván a vasuthoz, s megy mindennap.

△ Szept. 2-án a Kanizsai Dalárda énekeltélyt rendez pártoló tagjai számára, mely tánczkoszorúval lesz egybekötve. Nem kételkedünk azon, hogy a dalárda által rendezendö ilynemü estélyek nem megvetendö szellemi élvet fognak nyujtani a pártoló közönségnek.

△ Nagy-Kanizsának ismét egy derék és szorgalmas polgára Németh János hunyt el 78-ik évében s kisértetett örök nyugalomra. Béke hamvaira!

Kaposvár.

* A távirdát e hó 18-án megnyitották Kaposvárott; 10 mföldig 20 szóért kell fizetni 60 krt. Ezentul az ár a távolság és szótöbbség szerént változik.

* Somssich Pál megérkezett Simonfára, s már egy iskolai ülésben elnökölt is.

* Az épitendö gymnasium számára a f. m. herczeg tulajdonostól megnyerte Kaposvár közönsége a kivánt házterületeket; igy a gymnasium most feljebb épittetik néhány öllel a megyeház felé, s a piacz szép kiterjedést nyer.

* Egy polgár megszólitá a napokban társát:

— Hé sógor, látta ked már a telegrágyot?

— Hogy ne láttam volna sógor, erre megy az utja ni! (A drótra mutatott.)

— Hát azon küldik oly sebesen azokat a leveleket?

— Ej, ej! — Csóválta fejét az egyik sógor, míg szürén egyet rázva, kérdezi:

— Hát a fenyörudakon minek vannak azok a fehér cserepek?

— Csak azért sógor! hogy ha erös az idö, ezek alatt huzzák meg magukat a levelek, hogy meg ne ázzanak.

---

*) Ugy hiszszük, e szavak: „igen sokan vannak," még nem fejezik ki az átalánosságot azon osztályra nézve, mely magát sértve érezte. Mindenütt, mindig volt, van és lesz nemes, tisztelendö kivétel a tömegben, mely nem csak szó, hanem tetteivel is a hazáé; mely nemes töredék — habár roskadjon is — vállain hordja azt a terhet, mit a tömegnek megosztva kellene viselnie. Egy százakért, száz ezerekért teszi az áldozatot, fényt hozni a magyar névre.

De vannak ám aztán fülesbaglyok, kik a közrészvét napjától irtódznak, s az „önérdek" sötétjében huhognak... Kik fürbliznek, midön a sajgó sebek, az oltárok áldozatot várnak, s egy kancsó Zalamegyeit nem adnak 100 darab Reviczky-Zilahi álbumért, mely a szükölködök insége enyhitésére szerkesztetik. Kiknek hazaszeretet a „bakonbiró dobás," „nagy tettek sora" a czigány zene... s ha aztán ily gög Herkuleseket az iró érinteni mer, felfujják magokat mint a duda!!

Ily egyéneket illetnek — erösen meg vagyunk győződve — ujdonságirónk sorai. A haza boldogitásában fáradók előtt kalapot emelünk s tisztelettel hajlunk meg, milyenek Kanizsán is számosan vannak, — de a gögös tudatlanság, az érdemet váró tétlenség, a vagyonban dözsölés, a Wertheimok felett ülö részvétlenség, a zene, bor mellett handabandázó, de a tett terén a nemzet némáját játszó hátramozditók, ugyan elismerést és koszorut ne várjanak. Tisztelet azért Kanizsa érdemeseinek, s békesség lakozzék közöttünk. Szerk.

*) Megkésett. Szerk.

* Az alföldi szükölködök segélyezéséhez járultak: Csoknya község 3 p. m. buza, 8 p. m. rozszsal; Homok község: 13/8 p. m. rozs. Jád községe: 5 p. m. rozs; 9 p. m. kétszeressel. M. Atád 8 p. m. buzával. Somodor: 10 p. m. buza, 2 p. m. rozs s 5 frt 20 krral. Hetes: 7 3/8 p. m. buza, 4 3/4 p. m. rozs s 2 frttal. Kapoly 17 frt 60 krral. Ságvár: 34 frt 34 krral. Marczali járásból ujra beküldetett: 194 frt 72 kr. o. é.

* Harkányból irják nekünk: itt az évi saisonok alatt 6—800 vendég szokott megjelenni, a jövedelem 5—6000 frtra rug. A vendégek itt is ivóviz hiányában szenvedtek, a szolgálat rosz, az étkezés meglehetös.

* Mint halljuk, egyik szolidabb állásu füszerkereskedönk Rummel János ujonnan nyitandó kereskedésében nagy lisztraktárt is állit a mohácsi gözmalomból. Illö is már valahára, hogy jó liszttel legyünk ellátva drága pénzért, mert a minöt a sz. mártoni s egyébb malmokból szállitnak „gözliszt" czim alatt többször, olyat sok kotyagó malom is öröl. Ha egyszer a publikum drágán fizet, kapjon legalább jót; drága is, rosz is — ez nem járja!

Nyilt posta.

T. V—nek —Át sem olvashattuk még; jót hiszünk és várunk.

T. V—nak, Sz L—ón: már csak vége az árkádiai él tnek? mért nem adsz jelt?

F. K—nak: Megkaptuk, majd kapni fogja ön a választ, köszönjük tudósitását abban a kényes ügyben.

T. A—nak: Kezünkhöz jött, adni fogjuk egymásután, legyen ön ezután is buzgó munkása lapunknak.

P. G—nak: Örvendünk hogy a czikk tetszett; s annak méginkább, hogy épitesz; adjon az ég bele sok nektárt.

„Hatalmam a fegyver." Ha önnek hatalma van, ne fegyverrel öriztesse, hanem szeretettel; igy soká fog uralkodni a családi boldogságban.

„Megy a kutra"; a vers meg a tüzre.

„Búdalok." A naptárba késön érkeztek; különben sem ütik meg a mértéket.

Cs, S—nak: Megfeledkeztél?

P. A hirdetéseket egyenesen a kiadóhoz tessék küldeni.

L. K. és N. P. k. a. V—ben: A kérdéses levelek rövid idön sajtó alá jönnek; juttatunk nagságtoknak; elöre is köszönet a figyelem és részvétért.

H—y—F—nek: Jönni fog.

Sz. K—nak, Kanizsán; Pro et contra több levelet kaptunk már: hagyjuk érintetlenül azon ügyet, a seb csak mélyebb lenne, kérjük önt, irjon más tárgyban is.

„Késön kelek." Jobb volna korán.

† † †—nak: Kár 15 kr. ily sorokért:

„Te vagy egyetlen Ágnesem!
Hideg siromig mágnesem.
S ha van a siron túl is mágnes,
Akkor is feléd húzok — Ágnes".

A „Füredi emléket" igazitással közölhetnök csak.

H. I—nak, Gombán: Rövid idön átolvassuk.

Bukógátinak: Tekints felénk; az igéretnek ugy van értéke ha tett kiséri.

„Mi lett a magyar nadrágból"? Vers nélkül is fájdalommal látjuk, hogy; pantallon.

K—nak, M—on: Ugy jöhetnek a levelek, mint a két utolsó. Köszönet a szorgalomért.

Felelős szerkesztő: ROBOZ ISTVÁN.

Gazdasági tudósitások.

Nagy-Kanizsa, aug 29-én. Szép idönk daczára a Gabnaszállitások igen gyéren mennek mind a mellett az árak csökkenöben vannak. Buza, rozs, csak kereskedöi speculatióból vásároltatik. Buza 3 ft 25—60 kr. Rozs 2 frt 75—85 kr. Árpa 2 frt 70—85 kr. Zab 1 ft 75—90 kr. Hajdina 2 frt 30—40 kr. Kukoricza 3 frt 3 ft 5 kr. Fehér bab 3 frt 80 kr.—4 frt. Téli repcze 6 frt 50 kr.—7 frt Nyári repcze 5 frt 50 kr.— 6 frt.

Kaposvár, aug. hó 26. 12—14 óráig tartó jó esönk volt, mely a földet körülbelül egy láb mélyen megáztatá. Igaz, hogy a haszon tekintetében óriás a különbség, ha ezelött csak egy hóval jön is, — azonban jó következményeiben most is kiszámithatlan. Jókor jött még az esö sok hajdina táblára, kerékrépa vetésre, késön vetett takarmányokra, szölöre, legelökre, malmokra, kutakra stb. — hiszen uram bocsásd, már majd pénzen kellett a vizet is vennünk. Az esöre erös éjszakkeleti szél következett, mely a léget annyira áthüté, hogy ki pár napja rét ingben is izzadott, most buda és farkasbundában állta az idö szeszélyét.

A szántás most egész erövel foly, s több helyen a nagy hantokat fogasolják, melyek elboriták a szántóföldeket, s miattok a munkáltatás majd lehetlenné vált. Kazalokban, garmadákban a nem is várt esö sok kárt okozott, de ez mind kevés a jótékony hatást tekintve. Remény van, hogy a megsanyart hajdinák — ha korán dér nem leend — megérhetnek, ellenkezö esetben legalább takarmánynak betakarithatók; a malmok most már örölnek, a kutak adnak, s a szántóvetö is jobb kedvvel lát munkája után. Esö elött a rozs és zabot összekapkodták piaczunkon, most lanyhább a kelet e két gabna nemre nézve; az eleségárban majd semmi változás; kitünö buza 4 frt. A rozs 2 frt 40 kr. Zab 1 frt 60—70 kr. Nagybani eladásokról szó sincs; tavali kitünö kukoriczáért igértek egyik termelönknek 5 frt 75 kr. kilájáért. A sertvés ára feljebb ment. A bort most sem keresi senki. Káposztánk ugy lesz, ha máshonnét hoznak; a tehenek, melyek már majd elapadtak, ujra kezdenek tejelni; a szél megszünte után a légmérsék türhető meleg. (m. p.)

Wajdits József kiadó, lap- és nyomdatulajdonos Nagy-Kanizsán.

Nagy-Kanizsa. II. évfolyam. 26. szám. 1863. szeptember 10-én.

Zala-Somogyi Közlöny.

Ismeretterjesztő lap

a

szépirodalom, kereskedelem, ipar, gazdászat, tudomány és müvészet köréből.

Megjelen e lap legalább egy iven julius hó 1-től kezdve minden hó 1-én 10-én és 20-án. — Előfizetési ár postán szétküldéssel és helyben házhoz hordva egész évre 5 frt.; félévre 3 frt. Negyed évre 1 frt 70 kr — Minden előfizető a tulajdonos kölcsön könyvtárát az eddigi fenntálló feltételek mellett fél áron használhatja. — Nálittér egy Petit sorért 10 kr. — Hirdetések négy hasábos Petit sorért 1-ör 7 kr., 2-or 6 kr. és minden további beiktatásért 5 kr. s bélyegdijért 30 kr. fizetendő. A beiktatási dij s a lap kezelését illető minden tárgy a kiadó hivatalhoz Nagy-Kanizsára; a lap szellemi tartalmát illető közlemények pedig, ugy minden levelek bérmentve a szerkesztőséghez küldendők Kaposvárra.

Uj előfizetés a

Zala-Somogyi Közlöny

okt.-decz.

folyamára 1 ft 70 kr.

Minden előfizető a kiadó kölcsönkönyvtárát fele árán használhatja.

A Zala-Somogyi Közlöny kiadó hivatala.

Jegyzéke

azon könyöradományoknak, melyek a szárazság által inségre jutott alföldiek felsegélésére 1863. évi augusztus végeig Somogymegyében befolytak: (Folytatás.)

Lábod község 5 frt, Gölle község 5 frt 80 kr. Szent-Gáloskér 24 kr, Gazdasági egyesület 200 frt, Kereseliget 10 mérő buzát, $18^{55}/_{72}$ mérő rozsot, Gálos $3^{63}/_{72}$ mérő rozsot, Kovács Gábor Pamukról 50 frt, Bodonyi testvérek 10 frt, Hochreiter Ambrus 10 frt, Alsok 1 frt 10 kr, Sarkad 1 frt, Paiss Boldizsár Marcaliból 10 frt, Bábony község 13 frt 50 kr, gr. Festetics György 25 mérő buzát, 50 mérő rozsot, Odescalchi herczegnő született Zichy grófnő 50 mérő buzát 50 mérő rozsot, Harságyi urodalom 25 frt, Visnyei község 1 mérő buzát, 4 mérő rozsot, Viszló 4 mérő buzát, 3 mérő rozsot, Sz.-László 3 mérő buzát, $1^{1}/_{8}$ mérő rozsot, 1 frt 27 krt, Csertő $1^{2}/_{8}$ mérő buzát, $^{4}/_{8}$ mérő rozsot, 3 frt, Boldogasszonfa 6 mérő kétszerest, 4 frt 50 krt, Hárságy 5 mérő buzát, 1 mérő rozsot, 4 mérő kétszerest és 40 krt, Hatvan 5 mérő buzát, Magyar Lukata $1^{2}/_{8}$ mérő buzát, $^{6}/_{8}$ mérő rozsot, Tót-Kereszlur 2 mérő buzát, $1^{6}/_{8}$ mérő rozsot és 72 krt, Pata 5 mérő buzát, 1 mérő kétszerest, Apáthi $2^{2}/_{8}$ mérő buzát, Hölbling Ignácz esperes ur 10 cs. kukoricza, Bazal 5 mérő buzát, 1 mérő rozsot, Mosgó $2^{2}/_{8}$ mérő buzát, $1^{6}/_{8}$ mérő rozsot és 3 frt 46 krt, Babocsa község 2 mérő buzát, $9^{36}/_{72}$ mérő rozsot, Bolhó 10 Péterhida 7 mérő rozsot, Aracs 6 mérő rozsot, Ujnép $^{36}/_{72}$ mérő buzát, 4 mérő rozsot, Heresznye 3 mérő rozsot, Komlósd $4^{18}/_{72}$ mérő buzát, Szentes $^{35}/_{72}$ mérő buzát, $5^{36}/_{72}$ mérő rozsot, Bárcs $10^{18}/_{72}$ mérő rozsot, Löbod 4 mérő buzát, 8 mérő rozsot, Visonta 17 mérő rozsot, Rinya-Ujlak 1 mérő buzát, $4^{36}/_{72}$ mérő rozsot, Baté 62 krt, Igal 20 krt, Török-Koppány $16^{36}/_{72}$ mérő kétszerest és 3 frt 20 krt, Endréd 21 frt 10 krt, Puszta-Szemes 5 frt, Szárszó $8^{36}/_{72}$ mérő rozsot és 5 frt 61 krt, Német-Egres $1^{18}/_{72}$ mérő buzát, 2 mérő rozsot és 50 krt, Boglár 3 mérő rozsot, Bárány Pál Boglárról 10 mérő buzát, Györök község 8 mérő rozsot, Orda-Csehi 9 mérő rozsot, Tóthgyugy 5 mérő rozsot, Torvaj 8 frt 5 krt, Szilvás sz. Márton község 4 frt 30 krt, Kereseliget $10^{18}/_{72}$ mérő buzát, $18^{36}/_{72}$ mérő rozsot és 50 krt, Homok $1^{27}/_{72}$ mérő buzát, $1^{27}/_{72}$ mérő rozsot, Gálosfa $6^{54}/_{72}$ mérő kétszerest, Bodrog község $1^{12}/_{72}$ mérő buzát, $5^{5}/_{72}$ mérő rozsot, Eldo község 6 frt, Geszti $1^{36}/_{72}$ mérő buzát és 2 frt, Polány 2 mérő rozsot és 2 frt, Mocsolád 3 mérő rozsot és 4 frt, Ecseny 3 mérő rozsot és 9 frt 56 krt, Mernye 6 mérő rozsot és 9 frt, Aszaló 38 frt 76 krt, Magyar-Egres 23 frt 75 krt, gr. Somssich József urtól a hetesi gazdaság részéről a központi főbiró urnál felajánltatott 30 mérő buza, Neuhausz Samu N.-Bajomból 1 frt, Veisz Márk 1 frt. — Összeg: $227^{35}/_{72}$ mérő buza, $335^{50}/_{72}$ mérő rozs, $37^{28}/_{72}$ mérő kétszeres, $8^{36}/_{72}$ mérő vegyes, $^{36}/_{72}$ mérő árpa, 10 cs. kukoricza, 3929 frt és 22 kr.

Megjegyzés:

A 25-ik okiratban foglaltakból elárveresztetett az árverést letiltó rendelet érkezte előtt: 34 mérő buza 3 frt 50 krjával = 119 frt, 12 mérő rozs 2 frt 60 krjával = 31 frt 20 kr, 11 mérő kétszeres 2 frt 60 krjával = 28 60 kr, 10 mérő csutás kukoricza 1 frt 25 krjával = 12 frt 50 kr. — Marad az eladottak levonásával $193^{35}/_{72}$ mérő buza, $323^{50}/_{72}$ mérő rozs, $26^{28}/_{72}$ mérő kétszeres, $8^{36}/_{72}$ mérő vegyes, $^{36}/_{72}$ mérő árpa, 4120 frt 52 kr.

Ki mihez nem ért, azt nem is tudja becsülni.

Az életben mutatkozó aránytalanságok közt alig van nagyobb, mint az, mely a munka valódi becse s dijazása közt észlelhető s ezt az emberek művelődési foka, ebből eredő igényei okozzák.

Elmegy némely együgyü ember a kolozsvári vásárra kis leányának piros csizmát venni, megméri arasztjával a csizmák talpainak szélességét, ha valamelyikben ezen reá nézve fő-kellék megvan, megalkuszik s elviszi. Mondhatod neki, hogy ha ő maga felhuzza, lakó nélkül meg nem viselheti, nem birod kapacitálni.

Átalán nézve háromnemü foglalkozást — munkát — különböztethetünk meg: anyagit, mely az emberiség testi fentartására szükséges készleteket termeli, elkészíti, vagy a helyi szükségletekhez képest szállítja, készentartja; alkalmazót, mely a tudomány által deducált eredményeket az anyagra, vagy az anyagi élet viszonyaira alkalmazza; és szellemit, mely a természet öröktől kiszabott törvényeiben buvárkodván, időnként biztos eredményeket iparkodik felmutatni, azokat közzéteszi s felvilágosodást eszközöl.

Nincs oly egyszerü ember, ki át ne látná, hogy a foglalkozás — munka — annál több becsesel bir, minél több szellemi erőt vett igénybe, könnyebb a kalamus, mint a kasza, kapa stb., de amaz mily nehéz sok embernek, hacsak keresztet kell is csinálni neve után, hát ha teremteni kell vele valami okosat? — Véleményünk szerint tehát igen helyesen tettük a fenebbi felosztást s ebből bizton következtet hetjük, hogy minél több szellemi erőt igénye

TÁRCZA.

Visszapillantás az 1863-iki balatoni idényre.

„Irónak születni kell, szónokká lehet az ember a megyegyülések frequentálása által is.“ Ez oly régi hit és igazság, melyet még senkinek se jutott eszébe szembe megtámadni. Azonban az uj idő, e kérlelhetetlen nivelláló, e thesist is rongálja már a gyakorlatban. Boldog isten! hány vidéki genie izmosodott szónokká csupán a toaszt ivások studiuma mellett, s hány irót nem teremtettek már a szerkesztői programmok. Tehát nem iróvá kell születni, hanem általában csak születni kell, hogy egy zaklatott szerkesztő humora által iróvá graduáltassék a legbékésebb honpolgár.

Ezen igazsággal akkor jöttem véglegesen tisztába, midőn a „Z.-S. K.“ egyik számában, hangosan nevemen szólított a szerkesztő. Mint a bethlehemi pásztorokat ama nagy téli éjszakán az égi hang, — ugy lepett meg engem e kihivás a 29° meleg kánikulában. Azonban indulni kellett a szó után; s miután verset nem irok, mióta tudom, hogy Goethe 6 soros verse többet ér sok 30 strófás balladánknál; novellákba belekapni pedig azóta nem hagy a lelkismeret, mióta az életet egy kevéssé jobban ismerem: nem volt egyéb hátra, mint épen czélba vett fürdöi utamat tárgyul felvenni, s azon benyomásokat, melyeket szerzendő valék, elevo a „Z.-S. K.“-nek felajánlani, még pedig ugy, a mint azokat „átéreztem“ s a forrásból „közvetlen“ meritettem. — Ez a genre az irodalomban a rococo divattal támadt ujra fel, s az itészek nem is késtek azt üdvözleni, bárhol találkoztak vele. A „közvetlenség,“ „valódiság, „naivság,“ „ódon zamat“ mind oly müszavak, melyek azóta divatoznak. Üdvözöllek, követlek, diesö divat, mely lehetövé tette, hogy Füllenti tudós hasánkfia viselt és soha nem viselt dolgainak leirása, Kutyafalvi urtól, a „bölcs tirsaság“ panorama utazójától, oly naiv és zamatos olvasmánynak jelentessék ki, mely tárgyilagosságra nézve, ha nem is a „Kalevalával“ meg a „Niebelungennel“ de a dematiadokkal minden esetre egy vonalon áll, s untig elegendő volt arra, hogy miatta egy egész venerabilis testület csizmadiát fogjon.

Bocsánat e bevezetésért, de ezzel már annyit nyertünk, hogy ez alatt a m—i postán a balatonpartra értünk a sz.-györgy-keszthelyi állomásra; honnét indulandó valék a balatoni fürdők látogatására.

Mióta a vasut a külföldet közelebb hozta hazánkhoz s a követelő ivadék a hazai bajok ellenében érzéketlenül, Füredet drágaságával, szentczélu koldulásaival, Pöstyént emészthetetlen disznópecsenyéjével, Parádot primitiv kényelmeivel s mokány hőseivel erősen unni kezdi; azóta fürdő alatt alig értünk kevesebbet, mint Rohicsot, Gleichenberget, Emsot, Ostendet stb. Csak mi zala-somogyiak képezünk még kivételt ezen általános divatban. Nekünk Isten adta a Balatont, és mi szeretjük e gyönyörü tavat tiszta tükrével, zajgó hullámaival; szeretjük a kék lepelbe burkolt hegyeket, a vidék ezen óriás tündéreit, kik míg lábaikat mossák a hüvös habokban, kaczéran tekintgetnek a nagyszerü tükörbe; szeretjük e ligetes téreket alacsony partjaival, hol a Balaton üdítő lehelletén éled és himbálódzik lomb és kalász. Igen, mi szeretünk tégedet ó Balaton! s e szeretet — noha Füred és Keszthely gyakran próbára teszik szivünket — különösen bizalmassá s bensővé lesz julius és augusztus hónapokban, öledben heverészvén ilyenkor somogyi és zalai imádóid. És ha támadtak is ujabb időben hűtlenek, kik mint egy vizkórost irgalmatlanul megcsapolni akarnak, óh gondolj ilyenkor Vadnay Rudira s az öreg Móroczára, kik nádadba kapaszkodva azt kiáltják: „aut sit uti est, aut non sit.“

Ezen elandalodásomból az indóház teremében egy alak vert fel; egy férfiu felhevült arczczal, haragos szemekkel, harsányan kérdezvén tőlem, ha vajjon nem jött-e ide X.— ő nagysága. Tagadó válaszomra az arcz elkomorult, a kéz ökölbe szorult, s a szemek vadul forogtak s a felvetett ajkakon egy rekedt sóhaj lebbent el. „Vajjon ki ő s merre van hazája?“ „Uram. — felelt az ismeretlen — én „Szuronyszegezi“ vagyok, demokrata hazafi és iró, a „páhoki társadalmi telegraf“ szerkesztőjének valóságos jobb kezo. Miután pedig a szerkesztő lapja érdekében irodáját definitive a vasuti vaggonok egyikében üté fel, ne csodálkozzék ön, hogy én ide lettem exponálva, a mozgó szerkesztő s a mozdulatlan társadalom közt az érintkezést fentartandó. Egyébként én Neptun jegy alatt irok s várom X. ur ő ngát, hogy üdvözöljem őt erre jártában, a nemzet nevében.“ — Uram! felelém hősünknek — örülök hogy Y. szerkesztő urnak jobb kezét láthatom! — bal kezéhez többször van szerencsénk lapjában. — A várt nagyságos urat feledje ön — az most az egyszer nem jő erre. Hanem ha ön demokrata létére par force nagyságos urat akar fogni, ugy rohanja meg az első urfit, ki idevetődik, nagyságos ur lesz az mindenesetre, ha már a 16 évet tulhaladta. A mi pedig a Neptun jegyet illeti, arra nézve ugy látszik, hogy ön még a mythologia vonatkozásait is reformálja, nem látszván önön és fehérruháján a Neptun cultusnak legparányibb nyoma sem.“

De im csengetnek; nehány fütty a mozdonyból s én többé nem látom a neptunisált jobb kezet! Isten veled tréfa — lépjünk komolyan Hygiea istennő birodalmába! (Folytatás követ.)

BUKÓGATI.

valamely foglalkozás, annál nagyobb anyagi díjt föltételez. — A munka becse s díjazása közti arány helyessége eszközli a népek anyagi s szellemi felvirágzását, haladását: a mely népnél ezen arány fordított, ferde, öntudatra nem ébredhet, hátramarad.

De lássuk, mi lehet természetes oka a megfordított viszonynak?

Annyi bizonyos, hogy a kevesebb értelmiséget föltételező munkának mindig nagyobb a közönsége, mely becsét, hasznát felfogja, míg a nagyobb értelmiséget igénylőé kevesebb. Tekintsük a favágót: csekély szellemi tehetség kell ahhoz, hogy ő a nagyobb fadarabokból kisebbeket csináljon, inkább testi erő, de van-e józanészü ember, ki a favágás hasznos voltát át ne látná? Aztán szegény—gazdag kénytelen igénybe venni munkáját s illendően megfizetni; kivéve azokat, kik maguk vágják (mint gyakran úri magam is) s igy a szorgalmas favágó anyagi és szellemi megerőltetéseért méltányos díjt kap. A földmívelőt megjutalmazza a föld, ha ma nem, holnap; aztán ennie mindenkinek kell, hogy ne vennék meg tőle a saját szükségén fölüli termést, hogy annak árával másnemü szükségleteit födözze? A varga, szabó, kovács, kőmüves, ács, asztalos stb., habár sok ember jár mezitláb, nem mindenki jár kabát,- és nadrágban, soknak kevés szüksége van vasmunkára, stb. tehát nincs akkora közönségök, mint a földmivelőnek, munkáik szükségességénél fogva igen méltányos dijt kapnak értelmi s anyagi megerőltetéseikért. A kereskedő vesz a termelőtől, eladja a fogyasztónak, nyerekedik mindegyiken s fáradozása nem marad jutalom nélkül. Tehát az anyagi foglalkozás fizet.

Az alkalmazó foglalkozásnak már kevesebb a közönsége, mely annak becsét felfogja, de szoros összefüggésben levén az anyaggal, önmaga birálja meg munkáját s szabja meg a dijt, mely a szellemi fáradságért jár, s a kinek szüksége van reá, megfizeti.

Elvégzi a tanuló iskoláit, a diploma jogot ad a működésre. Ha vasutat, házat stb. kell épiteni, földet kimérni, megkeresik a mérnököt, épitészt, ki a mennyiségtan által deducált eredmények alkalmazása folytán tett működéseért bizton követelheti a dijt. Ha beteg vagy, okvetlenül keresned kell, ki az orvosi tudomány vivmányainak igénybe vétele mellett veszélyes bajodból kiszabadítson. Ha vagyonodban valaki meg akar rövidíteni, fel kell keresned azt, ki ügyedet a törvény nyelvébe öltözteti s megment az executio fagya — vagy melegétől. Vannak emberek, kik igen kevés fogalommal birnak a szellemi müvek becséről, de az alkalmazó foglalkozást jól megfizetik; mert legfőbb kincsök az anyag levén, azt gyarapítani, veszélytől megóni főfeladatuknak tartják, annál kevesebbé szeretnek azok élvezetétől a kérlelhetlen halál által valamely betegség elhanyagolása miatt ideje előtt elesni.

Mind az anyagi, mind az alkalmazó foglalkozásnál a felfogott haszon s anyagi kényszerültség ösztönöz a díjazásra. De nem igy van a szellemi foglalkozásnál. Lássuk ezt.

Vannak minden nemzet keblében oly egyének, kiket az alkotó szerencsésebb tehetséggel, mélyebbre ható gondolkozási erővel s akarattal áldott meg, hogy örök törvényeit kutatva, ezek szerint tökélyesítsék magukat s embertársaikat, lemesítnek ész- és szivben, kipuhatolják azt, amin a többi nem törheti a fejét, feltalálásaik által könnyítenek a módok s eszközökön, melyek az élet szükségletei megszerzését könnyebbé teszik, iparkodnak a magasb hivatásu embert a test- és lélekölő élvektől elvonva, szelidebb gyönyörökkel megbarátkoztatni, szóval: ők az utörök, kik léptenként világítják a tökély utját, maguk-után intvén a tömeget. Növekvő sarjai a növénynek, mely sudarával égnek emelkedik, de nem lehet letörni a nélkül, hogy az egész növény ne satnyuljon. Ezen egyének a valódi hivatásu írók, foglalkozásuk a szellemi foglalkozás, melynek gyümölcse az irodalom. Mit érne az ő munkáságuk, ha elmemüveiket meg nem ismertetné, ha eszméikkel a nemzettest jólétét elé nem mozdítanák, holt kincs volna az, melynek senki nem veszi hasznát. De ha már nemzettestről beszélünk, illő, hogy lelket is észleljünk benne, mely éltet adjon neki, melynek fejlődésével növekedjék, de el ne vénüljön, legyen szellemo örök, mint az, kitől származott! A nemzettest lelke a hivatott iróknak az irodalomban nyilvánuló szellemo, s azoké, kik ezen szellem intését felfogják, annak termékeit, az irodalmi müveket becsülik. A mely nemzetnek irodalma nincs, nem él, vagy ha él is, lélek nélküli szerves test, vagy hasonló a csecsemőhöz. Öld meg, — de ne, csak szeszes itallal kábitsd el az észt, a magas hivatásu embert a kerékvágásból alig kilátszó gyermek is fellöki, kigunyolja... Igy van ez egész néppel is. — Mindezekből világos, hogy a szellemi foglalkozás minden másnál több szellemi erőt, de testi fáradságot is igényel s ennélfogva dijának ehhez kellene mérve lennie. De nem igy van; itt a megerőltetés, az égre törő eszme alig bir annyi érvényre emelkedni, hogy tengesse azon porhüvelyt, melyben csak azért él, hogy másoknak világoljon!

Honnét van ez?

Említém, hogy minél több szellemi erőbe kerül valamely foglalkozás, annál nagyobb dijra tarthat igényt, de az is bizonyos, hogy minél magasbra emelkedik az anyag fölött, annál kevesebb azok száma, kik becsülni tudják, a nagyobb rész nem érti, nem tudja becsülni, s ez az oka, hogy nálunk a legéletrevalóbb irodalmi vállalatok is megbuknak. De próbáld csak mondani azon gazdag embernek, hogy ő neki azért nem kell könyv s más efféle, mert nem ért hozzá, még fokosát is fejedhez vágja. Pedig még is ugy van. Mert annyi bizonyos, hogy ki mihez ért s felfogja becsét azt szereti is, s ha lehet, meg is szerzi, megszerzésétől csak is az anyagi tehetség hiánya vonja el. De ha ez utóbbi volna az ok, ugy felvirágoznék hazai irodalmunk, mert nálunk több szegény van az irodalompártolók közt, mint gazdag. S ez nagyon természetes. A szegény jókor megtanul gondolkozni, a gazdag helyett többnyire mások gondolkoznak. Iskolába is csak szokásból jár sok, csak a végét várja, hogy elpazarolhassa azt, mit apái nagy gonddal összeszereztek. Hozzájárul a gőg, mely azt sugja: ur vagy! De hogy miben áll ez, meg nem fejthetjük. Megveti az irót, az irodalmat, mely őt már rég megvetette, csakhogy ez öntudatosan, amaz öntudatlanul; mert nem ért hozzá. Ezt ugyan, mint mondám, el nem ismeri, inkább kész az ütlegelésre; nincs meg a nosce te ipsum, s azért gyógyíthatlan.

Vannak olyanok is, kik nem azért olvasnak, hogy tanuljanak, csak birálni szeretnek. Ezek előtt mindenki buta, csak ők áz okosok; ha valamely hirlapi czikkben más hibát nem talál, azt mondja, hogy nagyon hosszu, pedig példát vehetne kabátjáról, mely csak ugy jó, ha testére illik, se szükebb, se bővebb, mint a hogy kell, igy a mondatoknak is csak az eszmét kell kifejezniök, rövidebbek nem lehetnek, mint az eszme kivánja. Lássa kedves szerkesztő ur, öne lapok hasábjain czikksorozatot közlött e czim alatt: „Sebeink", s egy afféle füles bagoly kigyót, békát kiáltott azért, hogy mily összefüggésben lehet a fentebbi czimmel e részletes czim: „Drága a napszám". „Rosz a cseléd". stb. Mosolyognunk kell rajta, de boszankodnunk is egyszersmint ily értetlenségen, mely elég vakmerő magát az inteligentiához számítni. De hagyjuk őket, vannak ilyenek sokan, esznek isznak a hazáért, szájaskodnak, de nem is tesznek egyebet, a hol lehet rontnak s veszedelmesek annyiból, mert urak, pedig verba (az irodaloméi) volant, exempla trahunt.

Mivelni a haza termékeny téreit, minél kamatozóbbá tenni azokat, emelni ipart, kereskedelmet, anyagi jólétre vergődni ugy egyeseknek, mint tömegeknek, hazafiui kötelesség, de ezzel még csak a testet miveljük, kell gondoskodnunk a szellemről is, sőt csak is ezért kell anyagilag erősödnünk. Hogy szellemünk ép legyen, a testi egészség, jólét elkerülhetlenül szükséges, lelket mivelni az ember hivatása, annál inkább a nemzeté.

A nemzet szellemét mívelni csak ugy lehet, ha az iróknak lehetségessé teszszük azt, hogy egyedül a szellemi foglalkozásból megéljenek, még pedig ugy, amint fáradságuk megérdemli. De ez nálunk ritkaság, az iró csak akkor térhet a szellemi foglalkozásra, mikor a kenyérkeresésben már kifáradt, amit dolgozik a közügyért, azt ajándékba teszi, nem szégyen-e ez annyi százezereknek, pedig mily kevés kellene egytől egytől, hogy az iró ne panaszkodnék! az egyesült erő mily könnyen fentartaná a szellemi vállalatokat! Hanem épen az a baj, hogy áldozatnak nevezzük azt a fillért, melyet irodalomra adunk, holott legszentebb kötelesség, miután csak is ez az egy mód, mely által használunk a hazának, erősítjük lélekben. Ha a kártyaasztal asztal mellé ülnek sokan, vagy a dinom-dánom járja, ez nem áldozat, egy lapot tartani, melynek dijából alig jut minden napra egy-két garas, ez áldozat. Igaz, hogy annak, ki ahhoz nem ért, minden krajczár áldozat s hiába mondjuk, hogy olvasson, ha jobb neki a kancsó, kártya, pipa, stb.

Hogy tehát az irodalmi termékeknek nincs kelendőségök, azt csak is annak tulajdonithatjuk, hogy számosan nem értenek hozzá, a hasznot pedig, mely mind anyagilag mind szellemileg az olvasásból meríthető, annál kevesebbé birja felfogni a nagyobb rész.

Ennek oka pedig szintén a szellemi foglalkozás egyik kiválóbb nemének kicsinyre becsülésében rejlik, mint látni fogjuk.

(Folyt. köv.)

TÓTH VINCZE.

Napszámosok ügye.

A „Pesti Napló" jul. 21-ik számában a kecskeméti iparegyesület azon utánzásra méltó rendelkezése közöltetett, hogy az egyesület a kecskeméti határban találtató gyógyszerészi növényeket illő áron beveszi, és igy az inség által szenvedő népnek munka általi kenyérkeresésre ad alkalmat.

Örvendek az ily talpra esett terven, mely nem csak most enyhíti a szükölködök inségét, de jövőre is a gazdálkodásnak uj forrást nyit és ha ezen ága a keresetnek megkedveltetik, miután ezt gyermekek, nehezebb munkára képtelen idősb emberek és asszonyok végezhetik, ezeket szorgalomra serkenti — főképen pedig a gyermekeket korán munkára szoktatja.

Szükség a legjobb tanító! — Nem kételkedem, hogy a kecskeméti szegényebb osztály, mely ezen keresetmódot most kénytelenségből felkarolja, később megkedvelni fogja, mi által talán a kereskedés uj forrása nyilik, és azon növények, melyeket itthon lábbal taposunk, nem hozatnak többé drága pénzen külföldről, de talán ki is vitetnek.

A kecskeméti iparegyesület ezen eljárása által nagy érdemeket szerzett magának, mert felfogván hivatását, nemcsak a mostani sebre irt talált, de egyszersmint a napszámos osztály neveléséről gondoskodott.

A napszámos ügy megérdemli, hogy a gazdasági osztály legnagyobb figyelmét igénybe vegye és mindenek előtt foglalkoztassa. Mindenki tudja, hogy több napszámost teremtenünk, nevelnünk kell, a mostanit több munkásságra, tevékenységre birni, mert másképen a hon gazdasága, ipara nem fejlődhetik.

De melyek azon módok, a napszámos osztályt, ott a hol nem kényszeriti a szükség, mint Kecskeméten, munkásságra és tevékenységre serkenteni?

Ez égő kérdés a gazdászatra nézve.

A gazdaságban nem annyira az olcsó, mint a biztos munkás kivántató, ugy, hogy az szükség esetében mindig kapható legyen. — Igaz, hogy kevés honunkban a népség, de mégis sok kéz van munka nélkül, és a hon e legjelentékenyebb tőkéje parlagon hever. Csak egyet említek például — a szarvasmarha legeltetését. Hány dologra képes gyerkőcze henyél egész nap a legelőn egy-két marha mögött, — ott mulatnak társaságban tűz mellett, ott szokják meg a munkátlanságot, ott tervezik a gyümölcs-, szőlő-, burgonyalopást, ott van a betyárság iskolája. De még nagyobb botrány ha uraságoknál, hol gazdászati intelligentiát kell feltennünk, egy béres ökreivel a legelőn vesztegel, a helyett hogy a földet munkálná, mely bizonyára háladatosan visszafizeti a reá fordított figyelmet. De gazdáinknál eltérők a nézetek a takarmány termés előnyeiről.

Gunyos lenézéssel dicsekedett egyik gazda szomszédom száz kereszt több termett gabonájával, arra czélozva, hogy nálam a takarmány, a kalászos növényeket kiszoritotta. — A végén csattan az ostor; — „Uram bátyám legelteti ökreit, mialatt én többet szánthatok — uram bátyámnál kint marad a trágya, mialatt nálam az emésztőben gyül — majd lesz még nekem is szőlő és lágy kenyerem; lesz majd a kisebb téren is több keresztem.

De térjünk tárgyunkhoz. Véleményem szerént a gazdasági fiók egyesületek hivatvák a napszámos ügy fontolóra vételéro és a napszámos osztály neveésére inditványt tenni.

Amint a kecskeméti iparegyesület fenemlitett rendelkezésével utat tör, ugy a vidéki egyesületek is módot találhatnak a napszámos osztály foglalkoztatására, a munkárai édesgetésre. — A selyem tenyésztés előmozditása, a répa, a szőlőmivelés, a cséplőgépek melletti munka, mindannyi napszámos mivelő intézetek, melyek a népet szorgalomra serkentik.

De egy egész megye gazdasági egyesülete nem ereszkedhetik az egyes vidékek szükségletei kipuhatolásába, azért czélszerünek vélem, a már többször szőnyegre hozott vidéki bizottmányok alakulását életbe léptetni, melyek mindannyi részei a nagy egésznek, vidékenkint öszvegyülve és tanácskozva, legjobban ismervén a körülményeket, legjobban elintézhetik ezen és más fontos ügyet. Itt lehetne a napi bért, a munka kezdetét, a szünórákat stb. meghatározni; arra hatni, hogy a bor és étel a szőlő munkásoknál és aratóknál megszüntessék, hogy a nyirés alkalmával tartandó tivornyázásoknak vége vettessék. Ilyenekre a gazdák egyetértése szükséges, és ezt csak ily vidéki gazdasági bizottmányok hozhatnák létre.

Sajnos, hogy annyi felszólalás, mint Trefort Ágostoné például, elhangzik mint a szó a pusztában, semmi viszhangra, semmi ellenvetésre, eszmecserére nem talál. Örülnék és örvendetes jelenségnek venném, ha ily felszólalatokból vita, heves vita, mennél hevesebb vita támadna, mert ez által bebizonyulna, hogy van érdek a tárgyhoz, van részvét a gazdaközönségben — hogy jó legyen a bor, forrnia kell, és vitából, eszmecseréből várhatjuk csak a nézetek tisztulását.

De sokáig voltunk gyám alatt és ugy megszoktuk, hogy más intézkedjék rólunk, nálunk nélkül,— oly kényelmesen éreztük magunkat azon időben, mikor korlátolt alattvalói eszünket erőltetni nem kellett, hogy mankó nélkül már nem állhatunk és nem bizunk többé magunk erejében, pedig van még erő bennünk, csak szánjuk el magunkat a tevékenységre, a passiv álláspont politikában czélszerü lehet, de a ki a gazdászatban, iparban megáll, az hátra megy — itt a nyugalom — halál!

Hogy magam mikép járulok tettel a napszámos osztály mivelésére, felemlitem közelebbi eljárásomat, mely által a népet több erőkifejtésre birtam. Takarmány szüke miatt kénytelen vagyok birkáim számára ágakat szedetni. Összehivattam a zsellér asszonyokat, cseléd nőket, és minden kéve ágért igértem 1 uj krajczárt. Erre semmiképen nem akartak ráállani. Magam mentem ki velök, és napszámban szedettem az ágakat, 30 krt igérvén naponta. — Szoritottam, unszoltam és hajtottam a munkásokat és a mint egyikök 40 kévét kötött, azt 40 krral kifizettem — kezdték átlátni az elönyt és elvállalták a munkát. Most egyikök már 60 kevét szedett egy nap, hajnalban állván a dologba, azt késő estig folytatván. Igy meg van törve a jég, reménylem, hogy jövő évben már olcsóbbért is szedik a faágakat, és az idei répa szedést mérő szám elvállalják, mit taval nem birtam kivinni. A mi a napszámfizetést illeti, azt minden 14 nap teljesiteni szoktam. A napszámos, kit eleinte, hogy hozzám kecsegtessem, minden estve kifizettem, a vett néhány krajczárt rendesen a zsidóhoz vitte. Most már megismerik a pénz értékét — mert ezt kell megismertetni a köznéppel — és ha nagyobb öszveget kapnak, vagy elteszik, vagy valamit vásárolnak rajta; van köztük, ki dicsekedve emliti, hogy ezen kendöt répa-kapálással szerezte.

Uttöröknek kell lennünk, és ha a jelen nemzedék nem is élvezi a hasznot, hazánk jövő jólléte bizonyosan gyarapodni fog — és ezen meggyőződés legyen az anyagi haszon helyett jutalmunk. T. A.

Az észszerü gazdászat.

Dr. Löffler Károly után

RÉNYI REZSŐ.

VIII.

A naptól kiinduló világosság sugarak oly sok egymáshoz nagy közel fekvő ponton érintik földünket, hogy ezen egymáshozi közelségüknél fogva egy tömör felületet képeznek. Vizsgáljunk meg két napsugárt: egyet a föld felületén függővonalban, mást a föld légkörének legvégső szélén. Az első sugár egyenes vonalt követ a földig a földközpontja felé. A legtávulabbi sugár eleinte a könnyebb légréteget találja, s ezáltal a föld központjához kevéssé hajló törést kap; ezen elhajlást követve egy ujabb nem oly könnyü légrétegbe lép s ujlag egy még inkább a föld központjához hajló eltérést nyer; ezen ujabb irányát követve ismét sürübb rétegbe lép, hol ismét ujabb elhajlást nyer, és igy folytatólag a földszinéig, amint t. i. folyton sürübb rétegeken haladva át a törés (vonzás), azt mindig a föld központjához vezeti. A hajnalpirtól az esthajnalig ilykép világit azon világosság tömeg, mely légkörünkbe lép. Miután pedig a légkörnek szükségkép nagyobb a felszine mint a földgolyóé, ugy következik, hogy a föld több és nagyobb kiterjedésben nyer meleget, mint nyerne akkor, ha nem birna törésképes légkörrel. Ezen a légkör legszéléről érkező világosság töréseí következtében igen gyenge, míg a napsugárcsoport központjában igen erős. A légkörbeni törékenysége miatt összpontosul ott majd mint egy domboru üveg góczában; de mivel a meleg egyidejüleg nagyobb mennyiségben van jelen, azért a lég lazább, ritkább s következéskép kevesbbé törékeny, ha a földszinét közeliti; föltéve, hogy a világosság sugarai, mielött a földszinét elérnék, részben a közép, nem oly forró s azért sürübb és inkább vonzó légrétegek felé hajol; innen a délibáb tünemény; innen azon messzeterjedő világosság is, mi végett az egyenlitő közelében némely tengereket ólomtengereknek neveznek.

A nap és rendszerének bolygói mint részei egy egésznek tekintethetnek. Az ezen rendszerben közös egész világosságot ugy tekinthetjük, mintha annak központja a nap lenne, honnan minden irányban elömlik épen ugy mint a föld melege, melynek gócza a föld központján levén, onnan a föld terjedelmére kisugárzik. Ha a nap folytonosan küldött világosságot, ugy az bizonyos időben kimerülendett, vagy a világosság némely helyein halmozódott volna. Ez azonban nem lehet; az anyag nem teremt, nem ront, csak rendszeresen mozog. Meg kell tehát engednünk, hogy a naptól kibocsátott világosság ismét oda visszatér. Miután a világosság egyenes vonalban halad, visszatérése azonban kiindulási pontjához és törése az az: vonzása tevékenységben maradnak, — megforditott arányban — ugy következik: hogy a világosságsugár visszatérténél megforditva teszi utját, azon utat, melyen kiindulási pontjától haladt.

A csillagvilágossággal hasonló az eset.

A nap által a föld felé lövelt minden világosság nem jut egészen a földszinéig. Az átlátszó s különösen könnyü testen az aetheren áthaladván a légrétegekhez ér, hol csekély visszasugárzása vagyon. Ezért láthatlan a csillagok nagy mennyisége még a legtisztább éggel is, ha sikföldön állunk, míg ellenben láthatók akkor ha magas hegyekre mászunk. Egy hegyen estve korábban, reggel későbben kell a csillagokat látni, mint egy közelfekvő sikon.

A központtóli lökerő (Centrifugalkraft) hatása folytán a föld az egyenlitőnél kidomborult. A viz, mely csekély sürüségénél fogva a földközpontja nem nagy erővel vonatik, a lökerő hatását erősbben érezheti; következéskép a földnél nagyobb kidomborodásának kell lenni; mely a légmérő által azért nem mérethetik meg, mivel az épen ezen befolyás alatt áll. A még kevésbbé sürü légnek ez erő befolyása alatt még inkább kell állani. Következéskép a földnek légkörével együtt messziről ugy kell látszani mint egy golyócskának a lencseüvegben. Most lássuk a világosságrai hatás ez oknál fogva, mily természetü.

Az egyenlitő körül nehezebben kell a világosságnak a föld szinéig hatni, mivel ott a légrétegek nagyobb terjedelmük és tömörségük miatt kevésbbé átlátszók. Ezen a világosság belterjébeni módositást, annak tulbősége s majd függőleges iránya miatt nappal jól észlelnünk nem lehet; mindazáltal a világosság ezen nehezebb terjedésének köszönhetjük azon tüneményeket, melyeket delibáb és ólomtenger nevezet alatt ismerünk. Éjjel azonban a világosság csekélyebb erejét kivehetjük, ha a csillagokat vizsgáljuk, melyek ezen tájakon (t. i. az egyenlitőéin) fényük egy részét elveszteni látszanak azonfölül nem is látszanak oly csoportosan és számosan. A mérsékelt tájakon ellenben s ha a sarkakhoz közeledünk, sokkal élénkebbnek és tisztábbnak tünik fel a világosság s azért éjjel fényesebbek és számosabbak is a csillagok.

Van még egy más tünemény is a világosságnak: az t. i. hogy a nap-éjegyenleti tájakon a napsugarak a földre érvén, a fenebb emlitett lencseüveg alaku légkör magasságán áthaladnak, s ez által csekélyebb törést szenvednek, minek következése: a hajnal- és esthajnalpirnak e tájakoni csekély kiterjedése, s annak rövid tartama a különösen gyors és keletről nyugotra haladó napsugárcsoportot tekintve. E világosságtüneménynek a nap-éjegyenleti tájakon távolról gula alakban kell feltünni, mely két a sarkak felé forditott végén tompa. Oldalról, a sarkvidékekről tekintve a nap-éjegyenkor hosszu hajnal- és esthajnalpirt mutatnak. A mérsékelt égöv alól nézve az éjegyenletek irányában harántékosan, mint egy hosszu világosságsugár tünik elő, mely az ég hátterében egy hegyes szögben enyészik el: és ez az mit állatövi fénynek (Zodiacallicht) nevezünk.

A világosság a meleggel egyesülvén, érzékeink által felfogatik; észrevehető lesz szemünknek fénye és szine, érzőszerveinknek pedig azon meleg általi, melyet tartalmaz. Ezért a világosság nem csupán világit, hanem mindig melegit is. Hasonló tünemény által lesznek az élény és vizeny is érzékeinkkel felfoghatók, midön t. i. egyesülvén vizzé válnak.

A világosság eltünhet szemeink elöl, azonban mint anyag létezni nem szünik meg. Ilykép tünik fel elöttünk a világosság, mely azon anyagokban kötve van, melyek gyertyát képeznek, hol is ha a gyertya meggyujtatik, a világosság felszabadul a gyertya lángjától; nincs az a lángban s csupán ugy van benne, hogy az átmenetet okozza: a világosság a lángban a lángon kivül terjed el. A világosság tehát csak látható, ha meleggel van egybekötve s elegendő mennyiségben van jelen.

Vannak testek, mint például az üveg, melyek átlátszók, az az melyek a meleggel összekötött világosságot legalább részben magukon átbocsátják, mert még mindamellett jó mennyiség világosságot taszitnak el. Minden világosságsugár az átlátszó test megett is megtartja erejét, leszámitva azon részét, mely ezen test visszasugárzása által szétszóratik. Ha ezen részek erejét megmérnök, ugy kitünnék, hogy összegök a sugárnak azon összegével lenne egyenlő, melylyel birt, midön az az átlátszó testbe lépett. Ebből következik, hogy a viz mint átlátszóbb test, föltéve, hogy csendes — melegebb mint a föld hasonló mélységben, ha a napsugarak a viz fenekéig hasonló mélységet érhetnek.

A meleg sürüebb mint a világosság. A sürüség ezen különböző volta, s bizonyos testekhezi különböző rokonság engedik azt, hogy a világosság és meleg ha egybekötvék, egymástól elválaszthatók.

A meleg- és világosságnak rendes viszonyok közti egyesülése a fehér szint adja. Legyen viszonylagosan több meleg az összekötésben, ugy a szín veres lesz, legyen több világosság, ugy a szín kék. A sárga szín mindig közép összekötésre mutat, de mindig rendetlen viszonyokban. Mi a fekete szint illeti, az a meleg és világosság teljes enyészetét tanusitja, vagy a világosságsugaraknak oly irányát is, hol azok láthatlanok lesznek.

A szinek rende következő, melyben a meleg belterje a veres szinben vagyon:

Veres, sárga, kék.

Most következik a hat szín, mely az eredeti szinekből s azok vegyületéből ered:

1. veres. 3. sárga. 5. kék. (veres)

2. narancs. 4. zöld. 6. viola.

Ezen fő- és mellékszinekkel, ha azokat akkép kötjük össze, hogy a veres, sárga és kék, mindegyike megfelelő mennyiségben kevertetnek, lehet ismét a világosságot fehér szinben helyreállitani. Például:

veres és sárga, sárga és kék, kék és veres,

veres, narancs, sárga, zöld, kék, viola.

fehér, fehér, fehér.

(Folyt. köv.)

V. Nyilt levél

Nagy-Kanizsa város képviselő testületéhez.

(Folytatás.)

V-ik nyilt levelem elején azt véleményeztem, legyen a városnak oly gazdasági szakbizottmánya, mely az évenkénti tiszta jövedelemből kapjon perczentet, mert e nélkül soha sem vergődhetünk pénzvagyonra, s igy mindig és örökön örökké csak a sok fizetéssel terheltetünk.

Azt különösen óhajtanám pedig, hogy e gazdasági szakbizottmány minden hónapban megtartaná üléseit és fő foglalkozási tárgyul tüzné ki **a havonként vezetendő számadások vizsgálatát**, hogy mi is tudnók valahára a városnak bevételeit, kiadásait, activ és passiv állását, mert csakis igy szólhatnánk nagy igazán a vagyon kezeléséhez.

Ha jól emlékszem 1853. évben vetettek vizsgálat alá a számadások utolszor, tehát 10 év alatt egyszer. Igy vagyonkezelés mellett aztán nem csoda, ha a hátralék 15—20,000 forintot is felülhalad; igy nem csoda, ha a pótlék, a tiszti szállás évekről évekre sulyosbban nő nyakunkra a többi fizetésekkel együtt. Azt minden egyes képviselő fogja tudni, hogy rendes számadás nélkül vagyont kezelni nem lehet, igy van ez szokásban minden magánvezetésnél és minden nagyobb gazdaságban is. Megesnék annak a gazdának, vagy földes uraságnak, ki vagyona élvezetében ügykezelőjétől, gazdatisztjétől számot soha nem kérne, vagy csak minden tiz évben egyszer, s ha ez a bevételekkel és kiadásokkal önkényt gyakorolna. Mi is épen ilykép vagyunk! Van vagyonunk, jövedelmünk, kiadásunk, és nem gondolunk a bevételeknek és kiadásoknak nyilvántartására, vizsgálatára. E tekintetben nem marad egyéb hátra, mint a szervezendő gazdasági szakbizottmánynyal a számadásoknak mielőbbi vizsgálatát megkezdetni olykép, hogy az az 1853-ik évben, mint utoljára teljesitett vizsgálat [illegible]tól kezdessék meg a számadás- és gazdálkodáshoz alaposan értő még más több szakférfiak által is. Megtörténtével ennek az eredmény terjesztessék a képviselőség elébe, hogy tudjuk vagyonállapotunk mibenlétét. Nyomtatványokban kell [illegible]an az eredményt szétküldeni a lakosság közt, hogy [illegible] ét és nyugalmát lelje, ha erre méltó — a tényállatok. Igy legyen aztán jövőre évenként, a míg csak élünk és meg nem halunk, mert ez **valódi lelke a rendes, gondteljes, dicséretre és elismerésre méltó gazdálkodásnak és biztonsága polgári állapotunk jobblétének.** Közel az év vége, közelg az idő, mely alkalmat ad a nagyszerü vállalat megkezdésére, melytől elállanunk átalán nem lehet, nem szabad. Jó lesz ez aztán ujévi gratulatiónak pro introductione. TERSÁNCZKY.

Megyei tudósitások.

Mohács, 1863. nyárutó 31-én.

E hó 29-én, mint az 1526-iki szerencsétlen emlékü csata évfordulati napján, a közös fájdalomhoz méltón, gyászünnepélyt tartottunk, szivem örült, midön látám, hogy oly sokan résztvettek e nemzeti ünnepélyben, nemcsak helybeliek, de az egész környékből, a ki csak tehetè, szeretett hontestvéreink feledhetlen sirhalmaihoz zarándokoltak. A szokásos istentisztelet s ezt megelőző három különböző nyelveni sz. beszédek vallásos buzgalommal végződtek.

A magyar sz. beszédet ft. s tudós Kajdy Imre ur, a pécsi felgym. igazgatója mondá. T. szónok ur remek s ékes nyelven irt beszéde által érdemkoszoruját egy hervadhatlan virággal szaporitá. A sz. mise alatt a helyi dalárda müködött s kerekded, összevágó egyházi énekekkel emelé az ünnepély fényét s diszét.

Minthogy e nap a dalárda megalakulásának évfordulati napja is, este, az idei szárazság által sujtott hontestvéreink javára ének-, szavalat- és zeneeléadás rendeztetett. Az eléadás után tánczmulatság következett. Itt önkénytelen eszembe jut: vajjon nem-e szembeötlö szögletesség az, hogy midőn valamely embertársunkon sajnálkozni, fájdalmában résztvenni óhajtunk, e nemes buzgalmat ugy fejezzük ki, hogy izzadásig ugrálunk, nap éjen át dőzsölünk. Igaz, magyar példabeszédként: a hány ház, annyi szokás, a hány fej, annyiféle ész; némely embernek a közügyekröl különös fogalma van, mint például énnekem, ki szivesben látta volna az eléadást ugy: hogy a dalárda s a többi müködö nemeskeblü honfiak s honleányok tehetségük szerint mulattatták, vagy inkább kárpótolták volna a közönséget a befizetett csekély belépti díjért (mivel mai napság mindenért kárpótolva akarunk lenni), azután vonult volna mindenki lakására, már azért is, mivel a gyászünnepély méltóságával semmikép sem egyeztethető össze a víg tánczmulatság. Ha ez történik, a költség csak alig néhány forintra rug, mert ezáltal a fölösleges zene s mulatóterem díszitése megtakaríttatván, szegény hontestvéreink legalább 150 fttal többet kaptak volna. A tiszta jövedelem hallomás szerint vagy 300 frt teszen. No de már megtörtént a hiba, azt helyre hozni már nem lehet. A szegény sinlödök nevében ezennel meleg s hálás köszönetet mondok minden nemeskeblü honpolgárnak, ki az emlitett jótékony eléadáson részt vön, a kegyeletes czélt tehetsége szerint elömozditotta, ezáltal tán százak keserü könyüit szárítani segitvén. Hiszem, hogy az Isten áldása nem maradand el. KUGYERAY.

Hirek és események.

△ A Kanizsai Dalárda f. hó 2-án énekestélyt rendezett pártoló tagjai számára, melyet tánczkoszoru követett. Az eléadott 5 dal átalán sikerültnek mondható, annál inkább is, mivel az egylet müködö tagjai tudtunkkal a primitiv tanulmányozás terén müködnek. A pártoló tagok szaporodásán méltán örvendhet minden mübarát, mert tagadhatlan jele az a szellemi élvek iránti fogékonyságnak, az anyagi segélyezés pedig szintén egyik fökellék. Azonban a fösulyt mégis a müködö tagokra kell fektetnünk, mert tulajdonképen a dalárda czélja a dal mivelése. Pedig fájdalommal kell tapasztalnunk, hogy a müködö tagok száma a helyett, hogy növekednék, apad. Az izraeliták részéröl nincs ugyan panasz, mert a legnagyobb rész közülök van, de véleményünk szerint e szép ügyet egyesült erövel kellene elémozditanunk, valamint minden közczélu vállalatát városunknak, mert higyjék el önök, csak közös erövel nézhet városunk a haladás elé, különben az önérdek áldozatja lesz minden közügy. Jó akarat, becsülése az érdemnek, bár honnét eredjen is az, a kölcsönös bizalom megtermi a maga gyümölcsét. Legszebb zene az emberi hang, nem készitette ezt semmiféle földi lény, csak maga a természet, s kinek sikerülne a természet müvét teljesen utánozni? Ha valaki szép, tiszta hanggal van megáldva, nem vétek-e azt elhanyagolni? Nem kell ahhoz uraim nagy anyagi áldozat, mi az a 2 frt. évenként. Hanem más itt a baj, az akarat hiánya. Mert némelyek igen nehezen tudják magukat rávenni arra, hogy a hetenként kétszer vagy háromszor tartott tanórán megjelenjenek. Mások rangalulinak tartják a müvészet tettleges pártolását. Erre nincs mondani valónk. Tanulni soha sem szégyen, kivált mikor olyan ügy van szóban, mely a városnak csekély áldozat mellett nagy diszére válik. De legjobban elkedvetlenedünk azon, hogy városunk szakértö tanitói közül alig látunk ott egyet, holott ezektöl joggal lehet követelni az ily ügyben való példaadást. Hogy kivánjuk mástól, ha azok visszahuzódnak, kiknek hivatása a tudomány és müvészet tettleges elémozditása körül összpontosul. De reméljük, s elvárjuk, hogy városunk ez ügyét ezután jobban fogják becsülni azok is, kik eddig semmivel sem indokolható elöitéletböl vonultak attól vissza. — Az énekestély után következett tánez is vigan folyt le, s bizton elmondhatjuk, hogy a dalárda által rendezendö ily vigalmak nem kis élvet fognak nyujtani az ezen ügy iránt rokonszenvvel viseltetö közönségnek.

△ Nemrég egy szivtelen anyát fogtak be itt, ki megszülvén gyermekét, kövel agyondobta s eltemette.

△ A kiskomáromi urodalomban levö Behijáki major a lángok martaléka lön.

△ A Pánczél Feri által szerkesztett zala-somogyi népnaptár october 1-én fog megjelenni, 5000 példányban, azért tisztelettel figyelmeztetjük mindazokat, kik abba hirdetményt kivánnak iktatni, ebbeli szándékukat Wajdits József kiadóval minél elöbb tudassák. A beiktatási dij: 1/4 lapra 2 frt, 1/2 lapra 4 frt, 1 lapra 8 frt. o. é.

△ Az alföldi szükölködök számára városunkban is szépen gyülnek az adományok.

△ A petroleum-lámpák nagyon lábra kaptak, mindenfelé azt szereznek a sokkal többe kerülö moderateur helyett. A város kivilágitására tett ebbeli kisérlet is szépen sikerült. Azonban szobákban való használatnál nagy vigyázatot igényel, miután a légszesz tartalmu kőolaj messziröl gyulad. A napokban történt épen szerencsétlenség egyik helybeli pinczében, hol egy hordóból vevén ki kőolajt egy pinczér társa jelenlétében, az egyik nagyon közel találta tartani a gyertyát, mire az egész menynyiség a pinczelevegöjével meggyuladván, az egyik pinczér egész testében megégett s már meghalt, másik is csak nagy bajjal menekülhetett. Az ott termett kömüvesek gyorsan befalazták a pincze lyukait s ajtaját, minek folytán további veszély nem történt.

△ Fesselhofer József kereskedésében, valamint Wajdits József nyomdájában is, néhány gyakornok felvétetik.

△ Mult vasárnap kis-Kanizsán az Olaszhonból visszaérkezö gyalogkatonaság és az ott levö dzsidások közt összekoczczanás történt, mely véres verekedéssé fajult, a két fél ugyszólván csatarendben állt egymással szemközt, s csak az odaérkezö fötisztek sikerült a kedélyeket csillapitani. Néhány sebesült a kórházba vitetett.

△ A nagykanizsa-soproni vasut épitése csakugyan kezdetét veszi.

△ A nagy-kanizsai kereskedelmi egylet végképen megalakult.

△ E hó 10-én, reggeli 8 óra után — a palini uradalomban (belga király tulajdona) tüz támadt, mely két szénával telt pajtát — 20—25,000 frt értékben — és egy szalma kazalt tön hamuvá. Mind Nagy- és Kis-Kanizsáról rögtön ment ki segitség, s a helybeliekkel egyesülve sikerült a tüzet eloltani; mely ha mindjárt meg nem történik, a tüz könnyen átharapódzhatott volna a melléképületekre. A tüz oka még nem tudatik.

Kaposvár.

— Somogyi gazdasági egyesület f. évi october hó 6-án délelötti órákban Marczaliban tartandó közgyülésére, melynek az elnökök s igazgató választmányi tagok megválasztása és a Kaposvártól a déli vaspályáig épitendö vasut ügye lesznek nevezetesebb tárgyai, az egyesület t. tagjait s érdeklett közönséget azon figyelmeztetéssel van szerencsém meghivni, miszerint a közgyülést megelözö napon october 5-kén a nevezett helyen délutáni órákban igazgató-választmányi tanácskozás fog tartatni.

Kelt Szöllös-Györökön, szeptbr. 4-kén 1863.
Jankovich László sk., egyesületi elnök.

═ A megye föispánja, m. kaposmérei Mérey Károly ur 5-én este a székvárosba megérkezett.

* Örömmel jegyezzük fel azon tetteket, melyek érdemeseink neveit méltó hirben adják az ivadéknak. Méltóságos föispán ur!

Felfogásom szerént azon csapást, mely az alföldet s közvetve hazánkat sujtotta, sikeresen orvosolni csak a kormánynak áll hatalmában, egyedül ez levén képes egy több milliónyi kölcsönt eszközölni, biztositani, az illetök közt kiosztani s kellökép gyümölcsöztetni, stb.

Az egyesek filléreinek egyébb czélja alig lehet, mint: a) az inségsujtotta vidék legszegényebbjeinek némi pillanatnyi segélyt nyujtani, s b) a felveendö nagyobbszerü kölcsön elsö évi kamatjait fedezni.

E szempontból kötelességemnek tartom méltóságod becses felszólitásának megfelelve, csekély tehetségemhez képest 100 frtnyi kis adományomat haladék nélkül beküldeni, kérvén méltóságodat, hogy ez összeget rendeltetése czéljához eljuttatni kegyeskedjék. Egyébbiránt állandó tisztelettel maradok stb. Zichy Antal.

Istennek áldása legyen nemes barátunkon, s lelkes adománya buzditsa tettekre Somogynak minél több fiát.

* Még jól fel sem jegyeztük a fentebbi sorokat, midőn az emberbaráti szeretet s a nemes lelkeknek részvétben nyilatkozó ujabb zálogáról következö örvendetes hirt hallunk:

Az inséggel küzdö alföldi véreink felsegélésére Ürményi gr. Hunyady József ur 500 p. m. buzát kéthelyi uradalmában kimérendöt — adott; továbbá gr. Festetics Tasziló vezérörnagy ur, a n. m. helytartótanácshoz már felküldött 1000 ft. o. é. kivül 100 p. m. buzát zsákostól, melyet az uradalom saját erején szállit a Balatonparti vasutállomáshoz. Midőn hálakö szönetünket nyilvánitjuk a szenvedök nevében, ez érdemekben kitünö, két nagy nevü hazánkfiának, egyuttal kérjük azt, kitöl jö minden jó, hogy sokáig tartsa meg öket a hazának.

* Kacskovics Ignácz ur 200 frt. o. é. ajánlott — bizonyos kikötések mellett — a kaposvári gymnasium épitésére.

* Kaposvárról Mérö felé vezetö ut szept. 5-én nyittatik meg a közönség számára.

* Fájdalommal kell jelentenünk gazdaközönségünk s gazdászatunkat nagyban sujtó azon szomoru hirt, hogy megyénk területén is kiütött a marhavész, Balaton-Berényben. A szigoru hatósági rendeletek azonnal megtétettek, s a megyei föorvos a helyszinére ment a harapódzó vészt — mennyire emberi erö gátolhatja — czélszerü intézkedések által, tovább terjedésében akadályozni.

* Vész után vész! mint e sorok irásakor értesülünk, Látrány község nagy része leégett. A kár roppant, s alig volt valami biztositva.

Nyilt posta.

K-nak, Rigiczán: Az elsöben beküldött utirajzról tudósitottuk önt; azt utóbb küldöttet adjuk.

B-nak, Marczaliban: Megleptél; kérjük a folytatást; a lapról intézkedve van.

„Medvét löttek." E t a medvét Szigetvár vidékén most lövik agyon 9-edszer, csudálatos medve.

R. Sz-nek, Pesten: Az elöfizetési ivek mind szétküldvék; bár siker koronázná.

„Könyökölj ki ablakodba." — Hát ha meglátja a mama?

L-ba: Inkább levelet, mint verset.

„A segélybizottmányokról." — Ha nem mulja idejét, adni fogjuk, jobb lett volna elöbb.

x x x. Keszthelyre: Mintha összebeszélt volna ön egyik munkatársunkkal, mint legközelebb látni fogja; kettöt egyszerre nem lehet, egyébiránt is több humort szeretnénk benne; a „vakaró" nagyon is erös; kérjük továbbra is ön figyelmét.

Kéthely: Jó.

L—ynek, Kanizsán: Mért késik ön?

„Sem széna; sem sarju,
Mit eszik a borju?" Ilyen verset ni!

X. y. Z— N.-Kanizsa: Szivesen fogadtuk ön nyilatkozatát, s örülünk rajta, hogy a szeg fejét találtuk; ismerjük a közvélemény köpenyét hordozni szeretö efféle széltolókat. Ne aggódjék ön az ily hösök ázalék-élettel birnak; egy pillanatban van élet- és haláluk.

„Galamb a házon:" Rájön a sor.

R-nak, Szebenbe: Csodálatos, ön levelét csak most kaptuk.

B. Hosszu novellát nem adhatunk.

Sz.-L—ra???

„Segélyt, segélyt." A vers mellett küldhetett volna ön egy mérö buzát is, mert a költemény nem segit!

M-nak: A népdalokból egy bevált.

T—ra: Megkösöni az a bizonyos „szép teremtés" az ily sorokat:

„Arczod harmat, lábad özé,
Egész lényemet lefözé."

Képzelje ön még ezekhez a „czedrus derekat" — a „mézesbáb kacsókat" a „két kökény szemet" — az „aranysárga hosszu hajat" — Ha igy lefestené Barabás vagy Petrics ideálját, hogy nézne ki.

Cs. S—nak, Pápán: Köszönjük a küldeményt; ugy intézkedünk, mi t irtad; ha a muzsák berkébe fogsz jutni, nagybecsü igéretedre számot tartunk, a szivesség viszonoztatni fog tölünk minden kitelhetö erövel. Fogadd üdvözletinket.

Felelös szerkesztö: ROBOZ ISTVÁN.

Gazdasági tudósitások.

Nagy-Kánizsa, 1863. szeptember 10-én. A heti gabnaüzlet a multhetivel majdnem változatlan, csupán a középminöségü buza vont magára kevesebb figyelmet. Rozs magasabban tartva. Kukoricza, inkább Stiria részére kerestetett. Fehér babból készlethiány, magasabb árak. Piaczi árak: Buza 84—85, 86—87 font: 4 frt 35 kr, 4 frt 60 kr—4 frt 75 kr. Rozs 79, 80, 81 82 font: 2 frt 90 kr, 3 frt—3 frt 5 kr. Árpa 69, 70—72 font: 2 frt 50 kr, 2 frt 70 kr—2 frt 85 kr; árpa 65—66 font: 2 frt 20 kr—2 frt 40 kr. Zab 46, 47 font: 1 frt 90 kr—2 frt. Hajdina 70—72 font: 2 frt 40 kr—2 frt 50 kr. Kukoricza 83—84—85 font: 2 frt 90 kr—3 frt, 3 frt 10 kr. Cinquantin 88—89 font: 3 frt 25 kr—3 frt 30 kr. Bab fehér 4 frt 50 kr—4 frt 75 kr. Repeze, téli: 6 frt 50 kr., 7 frt — kr. Repeze, nyári: 5 frt 50 kr., 6 frt — kr. Repeze sárga: 5 frt — kr., 5 frt 50 kr. Lenmag 6 frt — kr., 6 frt 50 kr. — Gubacs uj, ebböl néhány részt itt elhelyezve, a minöség különösen szép, maig 5 frt—5 frt 50 krjával 102 fontos, vétetett. Méz, átalános szük termés. Nyersbör 47—48 ft. A borüzlet változatlan.

Kaposvár, szept. 5-én. A régi tánczot járjuk, a höség ujra kezdödött, s a „kutya-napok"-nak ugy látszik, nem akar vége szakadni? árnyékban 24—27 foknyi höség most sem ritkaság, kint a szabadban plane alig tud az ember mozogni. A jó esö hatásának nyoma sincs, hol a szél és sugár járja a mezöket, legfeljebb az árnyas legelökben; ujra száraz letarolt minden; a patakvizek fogynak, a kutak nem adnak, a malmok pihennek, — mind a régi nóta.

4-kén volt országos vásárunk nem sokat ért; sok volt az eladó, kevés a vevö; a pénztelenség tán soha sem volt érezhetöbb, mint napjainkban. A ki eladott is valamit, zsebébe tette a pénzt, s nem vásárla, tudva otthon százféle szükségeit. Marha, ló elég hajtatott, de alig kelt néhány pár; a jármos ökör párja 200—250 frt. Egy jó tehén 50—60 frt, közönséges 30—40 frt. A ló párja 50 frttól 300-ig állt; volt azonban 12—20 frt is párja, leginkább nyomtatásra valók. Mesterember özönnel, volt azonban sok, ki fuvarját sem kapta be. Legkapósabb volt a viz; az embertömeg, a temérdek barom alig juthattak italhoz a roppant höségben. Szomoru kép.

Káposzta feje volt 20—30 kr.; gyümölcs, szöllö elég drága. Sertés elég, ára emelkedett, de itt is kevés vevö.

Az eleségárt következöleg jelezhetem: szép buza 4 frt 20 kr, közönséges 3 frt 80 kr—4 frtig. Rozs 2 frt 30—40 kr. Árpa 2 frt 20—30 kr. Zab 1 frt 60—80 kr. Kukoricza 2 frt 70—80 kr. Inkább helyi szükségre történtek vásárlások s nagyobb mennyiségre sem alku nem köttetik, sem nagy szállitások a vasut felé nem történnek. Gazdáink is — nem látva a jövöt — mennyire lehet, visszatartják magokat az eladástól. — A széna mázsáját 2 frt 50 kron is megveszik; a jó bor akója 4—5 frt.—(m. p.)

Szigetvár, szept. 5. Buza 3 frt 80 kr—4 frtig. Rozs 2 ft 30 kr. Kukoricza 2 frt 60 kr. Zab 1 frt 60 kr. Árpa 2 frt 10—20 kr. r. l.

Wajdits József kiadó, lap- és nyomdatulajdonos Nagy-Kanizsán.

Nagy-Kanizsa. II. évfolyam. 27. szám. 1863. szeptember 20-án.

Zala-Somogyi Közlöny.

Ismeretterjesztő lap

a

széplrodalom, kereskedelem, ipar, gazdászat, tudomány és müvészet köréből.

Megjelen e lap legalább egy iven julius hó 1-töl kezdve minden hó 1-én 10-én és 20-án. — Előfizetési ár postán szétküldéssel és helyben házhoz hordva egész évre 5 frt.; félévre 3 frt. Negyed évre 1 frt 70 kr — Minden előfizető a tulajdonos kölcsön könyvtárát az eddigi fenntálló feltételek mellett fél áron használhatja. — Nyilttér egy Petit sorért 10 kr. — Hirdetések négy hasábos Petit sorért 1-ör 7 kr., 2-or 6 kr. és minden további beiktatásért 5 kr. s bélyegdijért 30 kr. fizetendö. A beiktatási dij s a lap kezelését illető minden tárgy a kiadó hivatalhoz Nagy-Kanizsára; a lap szellemi tartalmát illető közlemények pedig, ugy minden levelek bérmentve a szerkesztőséghez küldendők Kaposvárra.

Uj előfizetés a
Zala-Somogyi Közlöny
okt.-decz.
folyamára 1 ft 70 kr.

Minden előfizető a kiadó kölcsönkönyvtárát fele árán használhatja.

A Zala-Somogyi Közlöny kiadó hivatala.

A somogyi gazdasági egyesület elnökétől.

A Somogyi gazdasági egyesület f. é. julius 29-én tartott közgyülésében azon eszmét, hogy megyénk székvárosa e megye szélén keresztül vonuló déli vaspálya valamelyik pontjával vasut által összeköttessék, magáévá tevén, engem tisztelt meg azon megbizással, hogy megyénk anyagi emelésére czélzó ezen eszmének gyakorlati kivitelére szükséges további lépésekről gondoskodjam.

A vasuti vonalok épitése sok nehézséggel jár, különösen nálunk, hol ismert pénzviszonyainknál fogva, szükséges pénzerővel nem rendelkezhetünk; azonban mégis rendelkezésünk alatt állanak azon módok, melyek által a nehézségekkel nemcsak megküzdhetünk, hanem azokat le is küzdhetjük, ha komolyan akarjuk, hogy a felkarolt eszme gyakorlatilag valósitva legyen.

Kisérletet teszek kijelölni azon módot, mely által oly helyzetbe jöhetünk, hogy önmagunknak leszen vasutunk a nélkül, hogy annak gyümölcsét idegenek élvezzék.

Nem létezett eddig vasutvonal, mely kamatbiztositás nélkül életbe jöhetett volna; azért minden vasutvonalra vállalkozó társulatnak szükséges a kormány különös kedvezéseiben részesülni. Bátor vagyok én is remélni, miképen vállalatunk a magas kormány némely kedvezéseiben szintén fog részesülni; de arra nézve nem kecsegtethetek, hogy e mellék, nagyon szük s helyi érdekekre szoritkozó vonal oly érdeküvé nőhetné ki magát, miszerint a nagyobb országos és birodalmi érdekekhez kapcsolt vállalatokkal hasonló kamatbiztositási kedvezésben részesíttessék. Annálfogva csak magunk erejére támaszkodhatunk, s önerőnkben kell keresni és feltalálni azon biztositékokat, melyek a pénzerő előteremtésére nélkülözhetlenek, de ha akarunk vasutat saját erőnkkel felállitani, az ahoz szükséges tőkét megszerezhetjük.

Földünk megadhatja a pénzerő kiállitására szükséges biztositékot, minthogy a vasutvonal a kezdő pont körül legkevesebb három mérföldre érezteti főleg jótékony hatását; s igy Kaposvártól három mértföldig terjedő vonalnak 36 □ mértföldnyi földterület, — a három mértföldön tul terjedő minden egy mértföld vonalnak — jobbra és balra két és fél mértföldig vonuló földterületet számitva — 5 □ métföldnyi földterület adna biztositási alapot.

Megkisérlem itt rövid összevonásban elmondani, miként történnék a biztositás.

Tegyük fel, hogy egy mértföldnyi vasutvonal — minden épitési kellékekkel — 400,000 ftba kerülne, az egész vonal pedig 2,400,000 ftba.

Ezen összegből nekünk nem szükséges többet, mint másfél milliót biztositani; s ha ez biztositva van, az épitéshez szükséges egész pénzerő meg leszen nyerve.

Ezen összeg biztositására hat mértföldnyi hosszu vonalnál tekintetbevételével annak, hogy a már létező déli pálya két mértföld távolságu szomszédságában levő birtokosok már élvezhető kedvező viszonyuknál fogva a Kaposvári vasuttal nem lehetnek érdekelve, s annálfogva tőlök biztosítást igényelni nem lehetne — esnék 41 □ mértföldnyi földterület, vagy 546,666—1200 □ öles — hold; egy holdra pedig esnék 4 ft, s nem egészen 39 kr; azonban biztosabb számitás tekintetéből egyremásra tegyünk minden holdra kerekszámmal 5 frtot.

A biztositandó összeg a kölcsönadó tőzsér által betábláztatnék azon birtokokra, melyek a vasutvonal mellett s illetőleg két és fél mértföldre elterjednek, s a vonal tulajdonává válnék azon birtokosoknak, kiknek birtokai a szükségelt tőkét biztositották.

Midőn a vonal elkészül, s a közforgalomnak átadatik, a kibocsátott részvények cursust nyernek. A biztositó földbirtokos tetszése szerint az általa biztosított értékig vagy tart meg részvényeket s ekkor a biztositott összeget 32 részletben 32 év alatt fizeti vissza; vagy nem tart fenn magának részvényeket, s ez esetben a részvények cursus szerint eladátván, a biztositó birtokos 32 részletben 32 év alatt csupán azon differentiát fizeti ki, mely a részvények cursus és névszerinti értéke között felmerül.

Fentebbi számitásomat hat mértföld hosszu vonalra fektettem. Hosszabb vonalnál több épitési költség, eszerint nagyobb tőke biztositása merül fel, de szintén nagyobb földterület szolgál a tőke biztositására; a számitás tehát ugyanazon végeredményhez vezet.

Összevonva a fentebbi számitásból folyó következést; ha minden holdra 5 frt. biztositandó tőkét veszünk fel, s felteszszük, — mit fel nem tenni lehetetlen — miképen a vasutvonal körül fekvő birtokok értékben a vasut által növekedni fognak, s a földnek növekedő értékét holdonkint — közép számitással — nem veszszük többre 5 frtnál: az ügy elemzésénél a végeredmény azon pontjához érünk, miszerint a kivánt biztositási alapot maga a vállalat adja meg; mert mig a föld biztositási alapot nyujt a vállalatnak, addig a vállalat a föld értékét emeli azon arányban, a minő arányban a föld biztositotta a vállalatot.

Azonban a további taglalgatás hosszadalmas volna, mielőtt némely más kérdések megoldatnának, melyek szükségessé teszik, hogy ez érdekben minden érdekeltek együtt egy értekezletben részt vegyenek.

Tisztelettel felkérem annálfogva . . . hogy f. é. october hó 5-én délutáni, s körülmények szerint 6-án folytatólag Marczaliban a vendégfogadó helyiségében tartandó értekezletre megjelenni, s tanácskozásunkban résztvenni méltóztassék.

Hazafiui üdvözlettel és tisztelettel

Kelt Szőllős Györökben szeptember 6-án 1863.

Jankovich László sk.
egyesületi elnök.

TÁRCZA.

Nem szeretsz...

Nem szeretsz! csak hadd hányják szememre,
Tudják is ők, mi a szív szerelme.
Érzik is ők, mi mély az a bánat
Mi két hü szív elválásán támad.
Éltem élte, ne hajts a világra,
Föl ne verjen álmodból e lárma.
Csak aludjál, álmodjál te szépen,
Mintha angyal volnál a mennyégben,
Csak itt tudják miként szeretsz engem...

Nem szeretlek! hadd rágalmazzanak.
Tudják is ők, a szív mikor szabad.
Érzik is ők, mi kín az az érzet,
Ha elzárva, majd meghalok érted.
Csak te ne hidd e rágalom szavát,
Mit reám szór sok kétszinü barát...
A mily sötét lelkemen a bánat:
Legyen oly szép, oly ragyogó álmad.
Csak itt lásd, mint szeretlek, imádlak...

Ah! az a szív, mit szerelme éget,
Nem ismerhet távolt, messzeséget!
Messze, messze elvittek előlem;
Nem vész el a sugár a felhőben;
Az égről is leszáll a virágra:
En vagyok kék szemeid sugára...
Mit nekem a mély tó, a nagy hegyek?
Mik elzárnak... én utánad megyek.
Csak te lásd, ki titkon ily hűn szeret...

CSEPELI SÁNDOR.

Visszapillantás az 1863-iki balatoni idényre.

(Folytatás.)

(Boglár, Füred, Keszthely.)

A Balaton mellett nyuló vasut mentében, a somogyi partok ez idén is telve voltak vendégekkel. Berény, Keresztur, Fonyód, Boglár, Szemes, mind olyan pontok, hol évenként sok beteg, sok elfáradt ember veti magát a Balaton habjaiba, használva, élvezve a hullámos viz erősitő hatását. A somogyi partnak a fürdésre kétségtelen előnyei vannak a zalai felett. A hullám folyam, mely rendesen északról délre csap; a tiszta tömött feketo fövény, mely a fenéket borítja; s végre az ezen részről összhatásában élvezhető gyönyörü képe az egész balatoni vidéknek — oly előnyök, melyeket Zala nem nyujt. E parton a fürdőnek határozott hasonlatossága a tengeri fürdőkhöz szembeötlő.

De minél többet adott a természet, annál kevesebbet tett itt az ember. Különös, hogy a gondviselés általában szabályul állitá fel, hogy az emberiség csak ott emelkedjék munkájával, hol azt a természet elhanyagolta. Igy kél ki a jólét, kényelem, civilisatio, a szükség érzetéből, Isten adván ebben tanuságot a felől, hogy az ember főhivatása a munka.

Mindenkit utolérnek e reflexiok a Balaton parton. Előttünk fekszik a gyönyörü tó 12 □mföld nagyságában. Az egyik parton kevés gabonát terem a sziklás föld, de borával félországot képes volna elbódítani. A másikon a gabona termesztés mahalnap culminál; de nincs köve, melylyel a közlekedésnek utat nyithatna. És mégis! — ez a viztükör oly csendes, oly háborítatlan! Csak néha surran el rajta egy fekete pont valamely nyomoru komp, — mint a tiszta

Jegyzéke

azon könyöradományoknak, melyek a szárazság által inségre jutott alföldiek felsegélésére 1863. évi augusztus végéig Somogymegyében befolytak: (Folytatás.)

Zichy Antal úr Zalából 100 frt, Szomajom község $13^{36}/_{12}$ mérő rozsot és 12 frt 40 krt, Jád 14 mérő rozsot, Gr. Festetich Tasziló vezérőrnagy 50 mérő buzát, Gölle község $2^{36}/_{12}$ m. buzát és $4^{36}/_{12}$ mérő rozsot, Szt.-Gáloskér község $1^{51}/_{..}$ buz., Acsa 4 m. kétszerest, Baté 4 m. buzát, 6 m. rozsot és $^{63}/_{12}$ m. kétszerest, Igal $1^{54}/_{..}$ m. buzát, $6^{36}/_{..}$ m. rozsot, Kazzok $1^{36}/_{..}$ buzát, 2 m. rozsot és 1 m. árpát, Gyalán 2 m. kétszerest, Nagy-Attád 14 frt 17 kr, Henész $3^{54}/_{..}$ m. kétszerest és 5 frt 90 kr, Kutas 3 m. buzát, $1^{36}/_{..}$ m. rozsot és 1 frt, Csököl 12 m. rozsot, Gige 4 m. rozsot, Jákó 1 m. rozs., Kis-Bajom $^{51}/_{..}$ m. buzát, $4^{54}/_{..}$ rozsot, Szabák 8 m. buzát, Nagy-Korpád $1^{18}/_{..}$ m. buzát, $5^{54}/_{..}$ m. rozsot, Beleg $3^{18}/_{..}$ m. kétszerest és 46 krt, Kis-Korpád 4 m. buzát, Döröcske 21 frt 90 krt, Szorosad 12 frt 60 krt, Kadarkut $1^{36}/_{..}$ m. buzát, 6 m. rozsot, Kis-Kovácsi 3 m. rozsot, Hencse $1^{36}/_{..}$ m. rozsot és 18 krt, Hedrahely 6 m. rozsot és 50 krt, Szulok község 42 mérő rozsot és 8 frt 20 krt, Homok-Szent-György 1 m. buzát, 17 mérő rozsot és 4 frt 40 krt, Kálmáncsa 2 m. buzát, 11 m. rozsot és 8 frt, Merenye 4 m. buzát és 50 krt, N.-Lad $1^{36}/_{12}$ m. buzát, $6^{36}/_{12}$ m. rozsot és 13 frt, M.-Lad $2^{36}/_{..}$ m. buzát és $2^{36}/_{..}$ m. rozsot, Patosfa $2^{36}/_{..}$ m. buzát, $2^{36}/_{..}$ m. rozsot, Szt.-Benedek $^{36}/_{12}$ m. buzát, $2^{36}/_{..}$ m. rozsot és 30 krt, Bánya 1 m. rozsot és 5 frt 70 krt, Bárd $^{36}/_{..}$ m. rozsot és 10 krt, Vasdinycy Béla Kenészről 5 m. rozsot, Deszati József Kálmáncsáról 2 frt, Körmendy Sándor Kálmáncsáról 2 m. rozsot, Márffy Dénes Henczéről 10 m. rozsot, Nagy Márton Kadarkutról 5 m. rozsot, Gróf Hunyady József 500 m. buzát, Porrog-Szt.-Király község $6^{36}/_{..}$ m. buzát, $5^{18}/_{..}$ m. rozsot és 5 frt, Szill 8 frt 4 krt, Mernye 7 mérő buzát, 10 m. rozsot, Köttse $9^{18}/_{..}$ m. buzát, 13 m. rozsot, $5^{18}/_{12}$ m. árpát és 7 frt 6 krt, Bonnya $^{64.2}/_{4}/_{12}$ m. buzát, $3^{36}/_{..}$ m. rozsot, 5 m. árpát és 50 kr, Inke $6^{54}/_{12}$ m. vegyest és 2 frt 20 kr, Path $3^{36}/_{..}$ m. vegyest, Zenyér 6 m. vegyest, Vrászló 4 m. vegyest, Gadány 2 m. vegyest, Simonyi 4 m. vegyest, Segesd 7 m. vegyest és 1 frt 20 krt, Szakácsi 5 m. vegyest, Vése 11 m. vegyest, Szob 15 m. vegyest, Geszti 8 m. buzát, $8^{18}/_{..}$ m. rozsot és 1 frt 72 krt, Zichy Antal Nágocsról 200 frt, Szólád község 2 frt 66 krt, Megyer 4 m. rozsot, Nyim 2 m. kétszerest, Somssich Pál Simonfáról 200 frt, Felső-Segesd község $8^{3}/_{12}$ m. vegyest, Böhönye $7^{36}/_{..}$ m. vegyest és 1 frt 20 krt, Tapsony $6^{18}/_{..}$ m. vegyest és 2 frt $75^{3}/_{4}$ Bolhás 6 m. vegyest és 7 frt 45 krt, Zador $1^{54}/_{12}$ m. buzát, $^{54}/_{12}$ m. rozsot, Gy.-Mellék $1^{37}/_{..}$ m. buzát, 1 m. rozsot és 60 krt, Kis-Dobsza $1^{36}/_{..}$ m. buzát, $1^{36}/_{..}$ m. rozsot, Büntetésből 5 frt, Lakócsa község 20 frt, Német-Ujfalu 3 m. buzát, $5^{36}/_{..}$ m. rozsot, Görgeteg 3 m. buzát, 7 m. rozsot és 1 frt 20 krt, Csokonya 2 m. buzát, 17 m. rozsot és 2 frt, Rinya-Szt-Király $1^{36}/_{..}$ m. buzát, $5^{36}/_{..}$ m. rozsot, Bodvicza $4^{18}/_{..}$ m. rozsot, Kis-Asszond $^{36}/_{..}$ m. buzát, $3^{36}/_{..}$ m. rozsot, Darány 20 m. rozsot, Osztopán 3 m. buzát, 7 m. rozsot és 70 krt, Somogyvár 3 m. buzát, $17^{36}/_{..}$ m. rozsot és 2frt 50 krt, Vámos 2 m. buzát, 4 m. rozsot és 2 frt 14 krt, Pamuk $2^{36}/_{..}$m. rozsot és 1 frt 30 krt, Kis Tamási $1^{54}/_{..}$ m. buzát, 1 m. kétszerest, Nemesko $1^{18}/_{..}$ m. buzát, $^{54}/_{..}$ m. kétszerest, Szigetvár 10 m. kétszerest és 39 frt 90 krt, Fennmaradás a fentebbi községekből 3 m. buza, $3^{18}/_{..}$ m. roza, Alsó- és Felső-Gyékényes község 12 m. buzát, 22 m. rozsot és 2 frt, Zákány 4 m. rozsot és 1 frt 40 krt, Belezna 3 m. rozsot, Csicsó $2^{36}/_{..}$ m. rozsot. Összesen: $666^{10.2}/_{4}/_{12}$ mérő buza, $375^{45}/_{12}$ m. roza, $27^{45}/_{12}$ m. kétszeres, $92^{23}/_{12}$ m. vegyes, $11^{18}/_{12}$ m. árpa és 728 frt $83^{3}/_{4}$ kr. — A már közlöttekkel összesen befolyt $893^{54}/_{12}$ mérő buza, $711^{26}/_{12}$ m. roza, $65^{1}/_{12}$ m. kétszeres, 101 m. vegyes, $11^{54}/_{12}$ m. árpa, 10 cs. kukoricza és 4658 frt $5^{3}/_{4}$ kr.

(Folytatjuk.)

Ki mihez nem ért, azt nem is tudja becsülni.

(Vége.)

Ha valaki érteni akar valamihez, tanulnia kell.

Igen sokan fogtak már tollat a tanítás és nevelés ügyében, s fájdalmokat fejezve ki annak elhanyagolt volta fölött, keserüségökben hol a tanítók közt igen is gyakran találkozó kötelessége felejtett egyéneket korholták, hol azoknak rosz anyagi állapotából iparkodtak kimagyarázni ezen szent ügy pangását. Mindkét véleménynek igaza van — részben, azonban szerény véleményem szerint minden bajnak e téren szintén az az alapoka, mit már többször említettem, hogy „ki mihez nem ért, azt nem is tudja becsülni.“ Ebből származik aztán a tanítók, tanárok silány dijazása, s ismét ebből az, hogy a tanítással foglalkozók közt gyakran találunk olyanokat, kiknek jobb lett volna teljes életökben zsákot hordani. „Olcsó husnak hig a leve,“ mondjuk; s ez itt is áll.

A tanítás és nevelés hasznát már alig van ember, ki fel ne fogná, de csekély azok száma, kik fogalommal birnának arról, mily kellékeket keressünk a tanítóban, mit kiván ettől hivatása, s legalább hozzávetőleg, mire lehetne becsülni munkáját.

Hogy mily tulajdonok legyenek meg egy tanítással foglalkozó egyénben, azt megmagyarázhatjuk azon tisztből, melyre hivatva kell lennie. A tanítás és nevelés legfőbb kulcsa az ész és szív tanulmányozása, azon nagy feladat, melyet Szókratész életczélul tüzött ki magának. Mert a hány ember, annyiféle; a tanítónak ismernie kell, minden egyes tanítványa eszét és szivét, hogy sikeresen működhessék. Hogy erre képes legyen, szükséges nem mindennapi elmével megáldva lennie, mert csak igy szerezheti meg a kellő ismereteket. De ez még nem elég, az ismeretekkel párosuljon higgadtság, mérsékeltség, részint azért, mert kerban nagyon különbözik tanítványaitól, részint az „indulgere ingenio“ elkerülése végett, mit Quintilianusz az irályban kárhoztat. Némelyek azt állítják, hogy a tanítónak, tanárnak jobb, ha gyengébb esze s kevesebb ismerete van, mert igy jobban alkalmazhatja magát tanítványaihoz, ez nem áll, a tanító ismeretei gazdagok legyenek, de a türelemmel párosulva. A ki azon véleményben lép a tanítás és nevelés terére, hogy diplomát nyerve, s ezzel megelégedve teljesítheti kötelességét, abból nem lesz tanító, csak hanyag napszámos. A tanító tanulmányozzon s gondolkodjék.

Legyen kedélye derült, örökifju, mert tanítványaié az.

Legyen becsületes, oly értelemben, mint ezt e lapok 14. számában megjelent „Pénz és becsület“ czimü dolgozatomban szerencsém volt bővebben kifejteni; és végre épen ez okból legyen egyszersmint anyagi tekintetben független, érdektől ment.

Mindezen tulajdonok öszhangzása mellett tökélyesíti magát a tanítás és nevelés terén fáradozó folytonosan, hogy hivatásának tőle kitelhető módon megfelelhessen.

Ezek után nem szükség mondanom, hogy a tanítóknak az emberek legtökélyesbjeiből kell lenniök

De igy van-e ez? Nem.

Igen sok tanító csak azon könyvet olvasgatja, melyből tanítványai tanulnak; megmutatja ujjával, hogy „innét eddig tanulod meg, folyjon mint a viz, mint a gombolyag, hiba nélkül“ s ujján olvassa a hibákat, de hogy érti-e a tanítvány, amit izzadalom közt bemagolt, azt nem keresi. Ha nem akadt meg, szólt mint a sípláda, kész az eminentia. Innét van, hogy sok szerencsés elmét kiüz a tertia az iskolából, holott elméje s szive tanulmányozása mellett kifejlődhetett volna, de igy a könyv helyett fejszét, fűrészt, sütőlapátot stb. kell fognia; mert a szerencsésebb zsenge észnek mindenre van türelme, csak magolásra nem, ez tanítója szájából tanul, onnét várja az élő szót, érteni akar, szóval minden, csak gép nem. Hányat megrontott igy a korbács, vessző!

Sok tanító bir ismerettel, de türelmetlensége sikeretlenné teszi ügyekezetét. A ki türelmetlen, legyen muzsikus, vagy akár diplomata, csak tanító ne, mert e hivatásban a szelídség, türelem elkerülhetlen kellék.

Vannak tanítók, kik mogorvák, életuntak, szenvedélytől gyötrettek, elégületlenek, holott a tanítvány derült arczot — habár komolyat— kiván, a mogorvaság, komorság bizalmatlanná teszi.

De ez mind nem elég, találkoznak olyanok is, kiknek majdnem főfoglalkozása a kártya, bor, st. kik anyagimádók, pénzvágyók, s nem irtóznak a tanítás s nevelés szent ügyét ezen aljas czélnak eszközévé törpíteni. Ezeknél az a jó tanítvány, kinek szülei gazdagok, s e mellett adnak; akár szükséges, akár nem, gyermekeiket külön órákra járatják. A szegényeket közönyösen veszik, de engesztelhetlenek azok iránt, kik gazdagság mellett jobb elméjüek, s a különórákat nélkülözik. Ezek nem felelhetnek jól, ezek nem kaphatnak eminentiát, s tapasztaltuk, hogy sok rosz deák bámulatosan megjavult, mihelyt külön órát vett, pedig azon órán is azt mondta az érdektelen tanító „tanuljatok,“ mire amazok elkezdték a disharmonicus döngést, emez pedig szórakozás végett lábát kezdte mosogatni. Szomoru kép; de probatum est, s hányan tesznek igy kisebb nagyobb mértékben?

Mindazonáltal nem kárhoztatom én e kislelkűeket, elvégre is kivánhatunk-e egyebet tőlök, mikor még azt sem akarják átlátni, hogy az rosz. Pedig minden inkább megbocsátható a tanítónak, csak azt észre ne vegye a tanítvány, hogy pénzzel megvásárolható. Jaj az ifjuságnak, ha ily kezek közé jutott.

Épen nem csodálhatjuk, mondom, e kislelkűeket, ha nem teszik azt, amit tisztök megkiván, hisz nincs rá hivatásuk, maguk sem tudják mi a kötelességök.

Ne bámuljunk tetteiken, ők nem okai, sőt még a valódi hivatásuak is gyakran elkedvetlenednek a fáradságos munkától.

Vannak emberek, kik szánalommal tekintnek oly ifjat, ki már zsenge korában hivatást

---

lelkismeret felett egy egy fájdalmas emlék. — Nem nehezteldem én tőled ó Balaton,— hogy noha majd két akkora vagy mint a bódeni, és sokkal szebb mint a coméi tó, még sem uszik rajtad 18 gőzös mint amazon, s nem vagy oly gyönyörü villáktól környezve, mint emez. Mondom ezt nem aprehendálom; — de azt, hogy a berényi fürdövendégek éhen szomjan vesznek, hogy a kereszturiakat éjjel a poloskák az ágyban, nappal pedig a bival- s disznócsordák a vizben háborgatják; hogy végre Bogláron együtt fürdünk a lovakkal s drágábban élünk mint Kissingenben: ezt zokon veszem tőled és a halaidból élő derék (!) romlatlan (?) népségtől.

Egyébként rendes s keresett fürdőhelylyé a nevezettek közül csak Boglár leend. Itt már kezdődik is egy kis előmunkálat. Nehány fabódé, türhető vendéglő, egy kis rendőrségi intézkedés, hamar ide szoktatja a vendégeket; s a széplelkü S— gróf, ki idevaló composcessorrá lett, remélteti velünk, hogy Boglár mahelnap kedves helylyé válik a Somogyiak előtt. A fürdő kocsik, minők Ostendében s Helgolandban divatoznak, itt a csekély viz miatt nagyon üdvösek volnának s a vállalkozók bizonyosan meg kapnák perczentjeiket.

Egy napon dolgaim V—e hittak. Délután $3^{1}/_{2}$-kor vasuton Szántódig, innét a „Kisfaludyn“ Füredre mentem.

Üdvözöllek Füred! Legyek-e oly vakmerő, hogy egy rosz tollal képedet fessem egy vidéki lap hasábjain? Mestermü vagy te, mert mesterség kellett hozzá, hogy igy kivegyenek istenadta formádból. Házak közé szoritott sétatéred, a haldokló platanokkal, pokoli meleg szobáid kényelmetlen butorzatával; eleven keritéseid, melyek a Balatont, parkod, mely a kies vidéket nem engedik látni, s napjában háromszor öltözködő vendégeid s végre minden rendü számláid annyira vásottá varázsoltak már tégedet, hogy csak korhadt fáju fürdőketreczeidből szemlélhetjük a közel nagyszerü természetet. Ráadásul itt van B—y is, a kávéház előtt; T. G. kereskedése a váczi utczából amott; ha hallottad hevenyészni amazt s vásárlasz emettől, könnyen képzelheted, hogy Pesten vagy.

Egyébként Füreden a közönség nagy részben dandykből s zsidókból áll; s ez utóbbiak nem pusztán henyélő mulatók. A magyar urfi oly lény, kinek két népfaj áll szolgálatára — a zsidó és a czigány. Az elsőbbek surrogált bankok itt s a váltóüzlet igen élénken foly Hygiea templomában. Nem hinné az ember, hogy azon zwickeres lovag amott, ki lábait a padokra rakva, oly impertinens fionnal gunyolódik az előtte sétáló csoportok fölött, mikép rimánkodott csak egy negyed órával előbb egy „száxasért“ ama csámpás Manicheus előtt, és hogy ez minő fölénnyel faggatta, becsmérelte a fiatal naplopót.

A cotteriak gyönyörüen diszlenek. Kedély, fesztelenség, mint még annyi pauvre tulajdonságok, innét számüzvék. Pompás toilettek, szép fogatok, a szegény filisztert folytonos feszültségben tartják. Lövöldözések, szelidebb párbajok, regatták, a programmhoz tartoznak. Bál estenkint, de csak a „kék vér“ számára. Szóval az egész egy kis darab Faubourg St. Germain — szabadelvü magyarokból. Ha mind ehhez hozzá veszed, hogy dr. O—y itt savóval, savanyu vizzel és egyéb szerekkel legalább száz betegséget biztosan kihajt a szenvedő emberiségből: akkor előtted áll az első magyar fürdő hü rajza, ugy a mint az volt a megváltó születése után 1863 évvel.

De nézzük Keszthelyt.

(Vége következik.)

BUKÓGATI.

érez tanítói pályára, mondván: „Hej édes barátom, verje ki fejéből azon szerencsétlen gondolatot, a tanítói állás majdnem a legutolsó!“

Fájdalom azt kell mondanunk, hogy igaza van; mert anyagi szempontból kiindulva, valóban a hivatott tanító — tanár az, ki legtöbbet szolgál meg s legkevesebbet kap.

Egy órai munkája annyit ér, hogyha az alkalmazó foglalkozás némely embere mystificálná, nagyon felcsigázott díjt követelne érte. Ha figyelemmel kisérnők egy hivatott tanár foglalkozását, midőn éjet nappallá téve buvárkodik, hogy szerzett ismereteit vonzó eléadással szivárogtathassa tanítványai lelkébe s azt méltányolni tudnók, nem igen hallhatnók az anyagimádók szájából azon szégyenítő megjegyzést, hogy a tanitás és nevelés pályája majd a legutolsó. Egy elemi tanítónak ha annyi fizetése van, mint egy jóravaló gazda kocsisának szokott adni, azt véli a nagyobb rész, hogy brillansul van jutalmazva. Ha a gymnasiumi tanár 5—600 frtot kap, az jól meg van fizetve. Most már tessék ebből állásához illő lakást fogadni, öltözködni, élelmezni magát, kivált ha kis család is van mellette — ismeretek szerzése végett könyveket szerezni s más szükségeseket. Járuljon hozzá kis kárvallás, betegség stb. Eszünkbe jut itt azon jogász meséje, kihez atyja e szavakat intézte: „Hát hol van az a két garas, melyet küldtem tintára, tollra, papirosra plajbászra subikszra és frakkreperáczióra?“

De „sebaj“ mondják az anyagimádók, szerezzen magának más jövedelmi forrásokat, ha falusi elemi tanító, szántson vessen (ha van mit), a városi tanító, vagy a gymnasiumi tanár adjon privát órákat*) mozdítson meg minden jövedelmi forrást. Ugy e pompás elmélet ez? Tessék megpróbálni. A tanító, tanár 4—5 órát töltött az iskolában, kifárasztotta elméjét, mellét, most ne is pihenjen, kezdje ujra, fáradjon még annyit, de azért mégis készen álljon a más napi fáradozásra. — Vannak, igaz, kik sem honn, sem az iskolában nem dolgoznak, egész tudományuk az iskolai könyv, az ifjakat halálra gyötrik a recitálással, unatkoznak. Innét van aztán jobbára, hogy az ifjuság hanyag, erkölcstelen s csak azt várja, hogy jöjjön a boldog vakáczió, mikor összetépheti, falhoz csapdozhatja könyveit! A mit egyik hivatott tanár javít, azt a másik avatatlan elrontja, mert hol találsz szigorubb birát, mint az ifjuság, a legcsekélyebb gyöngeséget is felfödözi s mindjárt kész nála a hasonlat s ezen itélet: „Ha ő ezt teszi, kitől tanulnom kellene, ha maga se tudja, hogy tudjam én?“

De, mint mondám, ezen ne bámuljunk, ne is kárhoztassuk őket, csak azon lelketlenek táborát, kik szintén nem fogják fel a tanító hivatását, munkáját nem értik, nem tudják becsülni. Kivánhatjuk-e a kislelkütől, hogy önfeláldozó legyen, örüljünk, ha van, a ki mégis vállalkozik, hogy legalább névleg legyen. Ha pedig a hivatott önfeláldozó tanítót nyomorogni látjuk, pirulnunk kell, mert azon egy ember ezreknek áldoz, ajándékoz, s ha mi egy fillért adunk tanítási alapba, áldozni vélünk, holott bármenynyit adjunk is, csak kötelességünket teljesítettük. Apáink, egyes szent akaratu férfiak alapították iskolákat, nekünk kötelességünk azokat a kor kivánalma szerint tökélyesbíteni, ha meg akarjuk érdemelni a hazafi nevet.

A szellemi foglalkozás kellő díjazása virágoztathatja fel a nemzet lelkét, tegyen midenki tehetségéhez képest, szegény több van mint gazdag, amazok krajczárjai fölülmulhatják emezeknek forintjait, nincs oly ember, ki bizonyos csekély összeget ne nélkülözhetne. Tanuljunk, hogy felfoghassuk a szellemi foglalkozás becsét, anyagi támogatásunk képesítse a hivatott férfiakat arra, hogy sikeresen világíthassanak előre, s ha ezen kötelességünknek eleget tettünk, csak ugy számüzhetjük a szellemi foglalkozás teréről a haszonlesőket, a tanítással üzérkedőket, mert meg lehetünk győződve, hogy akkor avatottak, hivatottak fognak ezek helyett is kilépni a küzdtérre; kik különben a mostani viszonyok közt hivatásuk mellett is félnek azon pályától, melyet nélkülözés s önmegtagadás mellett sem lehet ugy járni mint kell. Csak igy várhatunk jobb jövőt; mert aki szellemét elhanyagolja, nem érdemes az életre.

TÓTH VINCZE.

*) Mellesleg legyen mondva, épen a privát órák azok, melyek legtöbb kihágásra adnak alkalmat, s többet rontanak az ifju nemzedéken, mint érne azon összeg, melylyel a tanító fizetését javítanók; mert ha a tanító vagy tanár teljesíti kötelességét az iskolában, magánórára nincs szükség; ha pedig ott meg nem teszi, a privátórán is csak annyit cselekszik, a mi időrablás és nyerészkedés, kivált ha meggondoljuk azt, hogy egyes szülők ugy is eléggé ki vannak merítve a rendkivüli tanítók (mint nyelvek, zene stb.) díjazása, könyvek vásárlása stb. által. A mely tanitvány a kötelességét hiven teljesítő tanító iskolai eléadásából nem merít annyit hogy megállhasson, ismételje az osztályt, miután elméje még nem fejlődött annyira, vagy ha igen gyönge szellemi tehetségü, van van elég más pálya. T. V.

Megyei tudósitások.

Veszprém, szept. 10 én.

F. hó 1—3-ik napjain tartotta a dunántuli ágostai hitvalló egyházkerület közgyülését Veszprém városában föt. Haubner Máté superintendens, s tekint. Radó Lajos fölügyelö urak elnöklete alatt.

A superintendens, kit szeretve s tisztelve ismer az országlakók nagy része, kinél hitbuzgalommal, erős honfiui érzet párosul, augusztus 31-ke éjjelén, körülbelöl 11 órakor érkezvén meg, nem fogadhatták a Veszprém városiak oly ünnepélyesen, a mint az már előterveztve volt. Veszprém városa büszke Haubnerre, mert itt született és kezdett fejlődni e kitünő férfi, — szeptember 1-én a gyülés megnyitása előtt a helybeliek küldöttsége, s a vidékről érkezettek egymást váltva tisztelegtek az érdemekben őszült, s 69-ik éve s átélt sok szenvedései daczára is folyvást erőteljes s életpiros arczu aggastyánnál. A gyülés a Szent Lélek segédül hivása mellett f. hó 1-én délelötti 10 órakor nyilt meg... Föt. superintendens urnak megnyitó beszéde érzékeny, szívreható volt. Végig futott röviden önélete folyamán, s meghatottan idézte vissza saját emlékezetébe a multat örömei- s szenvedéseivel, megihletődve rajzolta, mint vezette az isteni gondviselés láthatatlan szellemkarjaival az ő sorsát ugy, hogy az a kisded, ki egykor még öntudatlanul kötött e helyen (az Ur szent házában) szövetséget a világ Üdvözítőjével, s az a 11 éves gyermek, ki hiterősítése alkalmával semmivel sem volt derekabb confirmált társainál, most — 58 év mulva — ugy áll e helyen, mint superintendens, kire az isteni jó pásztor nyájából egy részt rá bizott, oly ragaszkodó részt, melynek bizalma és szeretete őt — a változékony életnek oly sok viszontagságai s küzdelmei után — e polczra és méltóságra 2-or is fölemelte stb. E megható beszédre Radó Lajos fölügyelö lelkesen, ihletetten, s szinte meghatottan válaszolt. Nem hatolok a gyülés tárgyalásai közé, szaklapok közleni fogják majd azon érdekes tárgyakat, melyek itt szönyegre kerültek, s csak annyit említek föl, hogy az uri társas egylet termében 90 személyre rendezett közebéden egymást érték a lelkes felköszöntések, melyeket egyházias és hazafias érzés és szellem lengett át. Kirchknopf Mátyás vasi felső egyházmegyei esperes urnak élczes áldomásozásai derítöleg hatottak, Schneller Vilmos köszegi lelkész a helv. hitv. egyház hiveiért emelt poharat, kiknél a gyülés tagjai közöl többen vendégszeretö fogadtatásban részesültek, maga a föt. superintendens ur is a helv. hitv. Szarka Sándornak házánál fogadtatván el magyar szivélyességgel és vendégszeretettel.

A gyülés f. hó 3-án záratott be d. e. 11 órakor rövid imával. A kegyeletes érzésnek azon szép nyilatkozatát, hogy mindjárt a gyülés megnyitása után, elöbb — sem mint a rendes tárgyalás kezdetét vette volna, a köztiszteletben s szeretetben állott köszegi volt felügyelö Hrabovszky János ur felett, Schneller Vilmos köszegi lelkész az elhunyt érdemeit — s az egyháznak és hazának az elhunytbani veszteségét élénk szinekkel s hün ecsetelö emlékbeszédet tartott — lehetetlen elhallgatnom. Ugyanekkor az elhunytnak arczképe osztatik ki — példánya 1 o. é. frt, oly czéllal, hogy a bejövö összegből „Hrabovszky emlék“ czim alatt oly alap teremtessék elö, melynek évi kamata mindig egy szegény gyülekezet segélyezésére fordittatik. Valóban helyes gondolat, az elhunythoz illö emlék. Kinek egész élete jótétemény volt, azt oly emlék dicsöiti igazán, melynek czélja jótékonyság.

Egyik tüzi veszedelem a másikat éri vidékünkön. Németh-Bornagh ez évben már 2-odszor égett el, s a második égés alkalmával Magyar-Bornaghra is átcsapván a tüz, e helységnek nagy része is romokban hever.

Nagy Vázsonyban körülbelül 50 ház, s az ágostai hitvallók középületei is elégtek. Elhamvadt a régi Kinizsi vár is.

A herendi hires porczellángyár, melynek készitményei külföldön is dicsérö elismerésben részesültek f. hó 1-én kigyuladt s még más nap sem tudták a duló tüzet eloltani.

A marhavész is dühöng ..... s a vizhiány mindenféle aggodalommal tölti el a kebleket.

Minő csapás vár még szegény hazánkra, mélyen sujtott nemzetünkre. Bizony, ha valaha, most imádkozhatunk igy a költövel.

„Szánd meg Isten a magyart
Kit vészek hányának
Nyujtsd feléje védő kart
Tengerén kinjának.
Balsors a kit régen tép
Hozz rá víg esztendőt
Megbünhödte már e nép
A multat s jövendőt“. (Kölcsey)

A tehetséges költönek, s jó forditónak Jánosi Gusztávnak halálát csaknem minden lap közölte s fájó részvét sugalta a közlemények sorait, örömmel irhatom, hogy e halál hir alaptalan, a költö él, s sulyos betegségének váltságos perczein átesvén, rövid idö mulva ismét látni fogjuk öt azon szellemi harczosok közt, kik az irodalom lobogója alá esküvének. Éltesse öt hazánk s nemzetünk javára a jó Isten hosszu ideig!

v. r. l.

Mohács, 1863. őszhó közepén.

Multkori levelemet, melyben az idö mostohasága ellen oly nagyon kikeltem, a sors megczáfolá; ej ha ezt tudom, biz egész nyáron lamentáltam, panaszkodtam volna az égnek, tán éppen engem hallgatott volna meg. Már én olyan szerencsétlen furulyás vagyok, hogy a sors tán különösen kiszemelt játéktárgyává, mert tegyek vagy gondoljak bármit, bizonyos lehetek arról, hogy midőn már a végczél közeledtét várom, az ellenkező történik. A régen várt eső hála az égnek, mult hó végével megérkezett. A föld jól átázott, s a természet uj életnek eredt; bár sok részről olyan nyilatkozatokat lehet hallani, hogy elmaradhatott volna, szükségtelen már,“ mintha biz az ég s közöttünk bizonyos egyezmény léteznék, hogy az időváltozatnak mikor kell jőnie. Sajnos, hogy ennyi csapás között meg mindig találkoznak oly rajongók, kik maguknak külön eszmevilágot alkotnak, nem akarván elhinni, hogy az Isten büntetése nyomunkban van.

A legutóbbi eső, igaz, kevéssé késett, de ott termett bő áldást, ahol nem is reméltük. Jótékonyan hatott a szölőre, mely azóta hihetlen gyorsasággal duzzad; a földi alma, tengeri, szemben erősödött, kaszállók virányny á változtak át, de főleg a legelők uj életre ébredtek.

A heti piaczon már lehet sarjut, uj bort találni; utóbbinak ára 2 frt. 40 kr. Az eleség ára tetemesen csökkent. Az ujonnan alakult halotti egylet, a menynyire szaporodott, ugy, oly tömegesen halnak is el közülök. A templomtoronyban igen gyakran ki van tüzve a halotti zászló, mely azt jelenti, hogy ismét egy tag az egyletből kimult. Reményi Ede, az országszerte elismert jeles hegedümüvész, nemsokára vidékünkön átutazni szándékozik, s e körutjában az inségesek javára hangversenyt adand. Hallomás szerint müelöadását Pécsett kezdi meg, Igen sajnáljuk, hogy Mohácsot kihagyja a t. müvész, holott mily szivesen hallgattuk volna mi is hegedüjének varázshangjait, s hiszem, hogy a szegény szenvedök számára bizonyosan 2—300 jutott volna; hisz ez ugyan nem sok, de azért el lehetett volna fogadni, mint a magyar példabeszéd szerint, ha nem csurranik, tehát csöppenik. Szegény Mohács! még a müvész is kikerül utjában; nekünk csak a hiréböl jut valami, mi oly silány élemény, mint annak, ki a mézet üvegen át izleli.

KUGYERAY.

Szerencsétlenségek Bácsmegyében.

Nemes Militisi Alföldy Lajos, ns. militisi közbirtokos, s egyike e megye jelentékenyebb pénztehetségeinek, a mint a mult augustus 8-án utnak indult, sarkantyuja valahogy a kocsin levö puskájának sárkányát érte, a fegyver elsült, s a lövés karja végén keresztül ugy hatódott, hogy a fujtás a karján átmenve égett. — A közel levő Gákora helységben, a törött csontok összeigazitásában hires ottani lakos Dvontsák a folyó vért elállította, a sérülést meleg vizzel borogatva utóbb reá flastromot tett, és összekötésül kötelékeket is illesztett; melyre magát hazavitetvén, hol bár volt gyógyszerész fia, az orvosokat egyre hordatta, ugy hogy a házban naponta 3—4 orvos is volt, de mind a mellett aug 17 ujabb vérömlés állott elö, és noha ezt, valamint a többször beállott ujabb vérömléseket is sikerült az orvosi tudománynak megállitani, mégis augustus vége felé midőn már fene mutatkozni kezdett, karja elöbb félig, utóbb egészen elvágatott, de jobbulás nélkül, mert a szenvedö más nap meghalt. — Hullája volt az elsö, mely e vidéken a most divatozni kezdö ékes érczkoporsóban temettetett aug. 30-án oly nagyszerüen, mily temetést Militits helysége még nem látott. Halálát özvegye ns. Mandics asszonyság és hét gyermeke siratják. Béke hamvainak!

Ugyszinte e vidéken, egy ló erövel dolgozó cséplőgépnél, a mint délben a munka beállíttatott, egy fürge magyar leány a gépet átugorni akarván, az annak még járó részletei által elkapatva nyomban agyon üttetett. Mig egy másik segitségére indult leánynak lábai szétzuzattak. — Ugy egy a gépnél alkalmazott napszámos is, ki szinte segíteni akart, ingo által elkapatott és csak az ingből rögtöni kibujás által sikerült a veszélyt elkerülni.

Id. Rigiczai KOVÁCS JÓZSEF.

Közelg a szüret, mit tegyünk?

Vidékünkön már a szüretelésröl beszélnek, ugy hallik, hogy a szentgyörgyvári szölöhegyen a jövőhéten leszedik a szölöt, pedig még felénél több az éretlen. E szölöhegy birtokosai azok, kik az egész vidé-

kor elsőben tépék le a fürtöket, letépik, mert jobbára félérotten kerül a puttonba, szedni azért nem is lehet. Meg is adják az árát, mert czukor és szesz kevés jut a hordóba, vagy legalább nem annyi, mint a mennyinek bele kellene jutnia. Megfoghatlan, hogy még intelligens ember is sok van, ki elhagyja magát ragadtatni az elhamarkodók által a helyett, hogy imponálna. Hisz az idő előtt letépett szölőfürtökből savanyu, gyenge, egy szóval rosz, egészség-elleni bort kaphatni; az ily bor nyujt alkalmat aztán arra, hogy ez czukorral, pálinkával, ólommal, kénnel s más efféle-vel hamisittassék és az egészségnek ártalmasra kezeltessék a kereskedelemben. Ugyan tehát mikor fogják fel már egyszer a szölészetet a maga tiszta érettségében?

Nem egyszer hallottam már többek kitöréseit a vendéglősök iránt csupán azért, mert savanyu, gyenge, romlott, rontott borral szolgált, pedig magok a fogyasztók okai ennek, mennyiben korán szüretelt, savanyu, gyenge, rosz bort adtak el nekik. Ezt cselekedték a helyett, hogy magukat rázták volna meg orruknál.

Denique, olyanok vagyunk mint a kis gyermekek, kik önmaguktól még a jóra sem hajlandók, inteni, feddeni, kényszeriteni kell őket.

Legyen tehát figyelmetes az illető hatóság, kinek kezében az erő és hatalom, mert ugy kell annak megtörténni, hogy a megtartandó szüretnek határidejét a fennálló rendőrhivatal jelölje ki — ehhez értő egyének részrehajlatlan véleménye s javaslata folytán, ettől aztán el nem kell állani: duljon, fuljon a nép dühe bár miként, mert elvégre a rosszalást le kell győzni, ha azt akarjuk, hogy a hazai borok illő becsben álljanak. Itt kellenék ám az országos gazdasági egyleteknek őrlási erővel müködni és befolyást engedni, különösen a szölőhegyi mezei rendőr törvények szabványozásában.

A hegybirtokosoknak egyet kell érteni abban, hogy a szüret meghatározott időben tartassék meg. A megelőző szüretelőt keményen meg kell büntetni. Ha azonban valamely birtokosnak korai szölőfaja volna, minélfogva a szüretet korábban kellenék megkezdenie, ugy ennek a helyhatóságtól irásbeli engedélyt kelljen kieszközölni.

A birtokos ezen engedélyt köteleztessék felmutatni a hegypásztornak, hogy alapos oknál fogva ne háborittathassék munkálkodásában.

Az ugynevezett kórészót épen ugy meg kell büntetni, mint a szölőtolvajt, mert lehetnek gazdák, kik a kevesbé érett szölőt szándékosan hagyják a tökén, hogy megérvén, azt később szedhessék le.

A szüretelhetés idejét is szüret előtt csak egy pár, s nem több nappal kell meghatározni; ekkor is ügyelni kell az időjárásra.

Megjegyzendő, hogy a kései szüretelésnek megbecsülhetlen haszna van. — A haszon abban áll, hogy a czukor és illat — bouquet — annál messzebb állnak egymástól, minél éretlenebb a szölő és forditva, vagy is minél későbbre halasztatik a szüret, a czukor és illat annál inkább közelitenek egymáshoz. Már pedig a bornak lelke csakis a czukor és illat, mert ez ad szeszt, és zamatot, erőt és tartósságot, egyszóval értéket és mindent.

A megérett szölőnek bogyói összefonnyadtak, és mozsola szölőt képeznek, a bogyóba ereszkedő csutka szivós és száraz, a bogyók magvai barnák, vagy ha erősb, rothadás merül fel.

E jelenségek nyomán a szölőt érettnek és megszüretelhetőnek nyilváníthatni.

Bár figyelemmel lennénk ilyesekre, hogy ne kellenék oly sok ürömtelt poharat fejrázkodva kiüriteni.

TERSÁNCZKY.

Hirek és események.

△ F. évi szeptember 15-től kezdve a soproni igazgatóság 2624 sz. alatti rendelete folytán a Nagy-Kanizsa és Pécs közötti málhakocsijárat megszüntettetvén, helyette a Pécs és Boglár közti lép életbe, mely ez utóbbi helyen a vaspálya vonalához csatlakozik: Ezen málhakocsik Pécsről délután fél egykor elindulnak és másnap reggel 5 óra 55 perczkor Boglárra érkeznek, továbbá Boglárról mindennap 5 órakor délután kiindulnak és más nap délelőtt 10 óra 50 perczkor Pécsre érkeznek. Ezen kocsik Kaposvárról Boglár felé este 9 óra 50 perczkor, és Pécs felé reggel 1 óra 40 perczkor fognak elindulni. Az utazók felvétele a málhakocsikon létező ülések száma szerint a pécsi, magyarszéki, gödrei, kaposvári, öreglaki és boglári postahivataloknál és szöllős-györöki postakiadóságnál történik. Az uti-dij Pécsről Magyarszékig 1 frt 30 kr.; — Gödréig 2 frt 99 kr.; — Kaposvárig 4 frt 42 kr.; — Öreglakig 6 frt 89 kr.; — Szöllős-Györökig 7 frt 80 kr.; — és Boglárig 8 frt. 32 krt — tesz.

Az utazók podgyászai 30 font sulyig és 100 frt. értékig dijmentes.

△ E hó 14-én itéltetett kötél általi halálra Székely József hires rabló — 34 éves, r. k. szül. Bakofán Vasmegyében. Mint katona 1850-ben többszöri szökés és rablás miatt 20 évi várfogságra itéltetett, melyből kegyelem utján 1863. évi márc. 23-án elbocsáttatván, május 12-én Hajnal rablófőnökkel csatlakozott és részt vett t. Oszterhueber és Deák F. urak kirablásában Szt.-Lászlón, a szabari plébánosnál, a nagy-attádi molnárnál, t. Halassy urál Tót-Szerdahelyen, s Ivsits Ferecz molnárnál Berzenczén; Hajnal agyonlövésénél szinte jelenvolt. — A fentebbi itélet rajta az nap délutáni 3½ órakor több ezer ember jelenlétében, végre is hajtatott.

△ Tanügyi értesítés. A nagy-kanizsai algymnasiumban az 186¾. iskolaévre Szept. hó 28., 29. és 30-án történnek a beirások nt. Vertler Mátyás*) gymn. igazg. urnál. Oct. 1. tartatik meg ünnepélyesen a Veni-Sancte; a gymnasiumban a következő t. urak fogják a tantárgyakat előadni, u. m.: föt. Koncz N. János ház-igazgató, Balázs Sándor, Dolmányos György, Könye Alajos és Janky Károly urak. A főelemi tanodákban Nucsetz József, Párosy Endre, Réchey György és Horváth Pál urak; a 3 osztályu leánytanodákban pedig: Rózsavölgyi Antal, Herrnrötter Mihály és Wagner Miklós urak müködendnek; a női-munkák tanításával Rózsavölgyi Ilon asszonyság foglalatoskodik.

△ Nevelőül ajálkozik falura, vagy mezővárosba altanítóul egy jóneveléstl, kitünő bizonyitványokkal biró fiatal ember, ki magyarul, németül, latinul és keveset horvátul is beszél. — Bővebben értekezhetni e lap kiadójánál N.-Kanizsán.

*) Több történeti müvek szerzője.

Kaposvár.

Somogymegye főispánjától következő rendelet bocsáttatott ki.

Minden fő és alszolgabiró urnak.

Értésemre esett miként a legujabbi időkben tisztességesebben öltözött kóborlók, az urasági kastélyokban és a polgárok házaiknál egyenként, vagy párosan megjelenvén, különféle koholt ürügyök alatt, majd képek árulása által — de mindenkor szemtelen tolakodás, és csalási szándék mellett — pénz-zsarolásokat követnek el. — Miután az ily kóborlók sem az áruba bocsátott, s többnyire tiltott képeknek eladására fel engedélyezve, sem pedig közönségesen rendes utlevelekkel ellátva nincsenek, szükségesnek találtam T. uraságtokat oda utasitani, hogy járásaikban és kerületeikben az ily kóborlók megjelenésére szigoruan őrködni — s e rendeletemet a lehető legkiterjedtebben a helységekben közhirré tevén, a helységek jegyzőinek és elöljáróinak felelősség terhe alatt meghagyni sziveskedjenek, hogy az ily, bár mit áruló vagy bár mi ürügy alatt kolduló kóborlókat nyomban elfogni, s biztos őrizet alatt az illető szbiróhoz kisértetni szoros kötelességüknek tartsák.

Az ezt követő szabályszerü eljárás — jelentés tétel mellett T. uraságtokat illetendi."

A főispán
Mérey Károly.

* A közeli éjszakák egyikén Gaál Alajos volt megyei főjegyző magtára Kaposmérőben kigyuladván, vele együtt hat ház hamvadt el melléképületeivel; az összes kár körülbelől husz ezer frt o. é. becsültetik, melyből mi sem volt biztositva.

* Az alföldiek segélyzését vezető központi bizottmány megalakithatása tekintetéből, m. főispán ur felhivást bocsátott, melyben a birtokos osztály, lelkészi kar- és polgárságból sokakat felkér f. hó 19-én a megye palotájában megjelenni, s a már begyült, s még begyülendő segély felett tanácskozni. Biztosan hiszszük, hogy a nagy megye értelmisége semmi alkalmat el nem mulaszt, melylyel rokonszenvét, nemes áldozat készséget bizonyithatja be szenvedő rokonai irányában, és sokak a politikai elszigeteltségben is találnak egy oázt, melyen a sziv szeretet- és melegével megjelenve, könyeket töröl és inséget enyhit. — Tegyünk annyit, mennyit körülményeink és erőnk engednek, hogy a jövőből e téren is nyugodt öntudattal tekinthessen vissza Somogy multjára.

* Hivatalosan van megczáfolva azon hir, mintha a marhavész Lelle, Tóth-Gyugy és Látrányban is kiütött volna. Annál szomorubban jelenthetjük, hogy azon helyeken (B.-Berény és Fönyed puszta) hol a vész kiütött, ugyancsak pusztit. B.-Berényben aug. hó 20-tól, szept. hó 10-ig 326 db marha létszámból megbetegült 130 db, meggyógyult 28 db, elhullott 80 db, 1 db agyonveretett. A fönyedi pusztán pedig 287 db marha létszámból megbetegült 83 db, elhullott 39 db. A két helyen tehát szept. hó 10-ig az összes marhaveszteség tett 120 darabot.

* Kaposvár és vidékén többen már szept. elején megkezdték a bajor szüretet, csakhogy voltak olyanok is, kik nem elégedtek meg a bajorral, hanem mindent összeszedtek; tudunk olyan polgárt is, ki szölejét 10-ig be is kapálta. Igy készül aztán a lőre, s igy rontják számosan boraink hitelét, melyet a külföldi piaczokon hirre emelni, megalapitni, lelkismeretes kötelességünk, ha azt akarjuk, hogy hasznot huzzunk azon productumból, mely földünk termelő erejének egyik leggazdagabb kincsere. A föld megadja, s az ember elrontja, — nem bün-e ez saját magunk ellen?!

= E lapok szerkesztője népünnepet rendez Kaposvárott az inségtől sujtottak segélyzésére; midőn a nép ártalmatlan mulatságot élvez, szórakozik, egyuttal jobb kezét az oltárra nyujtja, s jótéteményeiben Istent hivja segélyül a sujtottak számára.

* Hirlik, hogy szintársulat készül a székvárosba; jó lesz várni még vagy két havat!

* Már is sok illuminált föt láthatni — murczitól.

Nyilt posta.

K. J-nak, R—án: Az említett kéziratot megkaptuk, az itt levő müvek jönnek sorrendben, ez ne csüggesztse önt munkálkodásában.

„Fáj, fáj." Ön csak azt dalolja, a mit az egész világ.

F-nak, K—án: Kaptuk.

P. G—nak: Egy részt azért hagytunk ki, mert mást helyen is olvastuk.

„A magyar papságról." Adva lesz.

S-nak, H—n: A csomag kezünkhez jött; a küldött versre egy kifogásunk van, mi személyesen volna elintézhető; különben jó. A naptár megjelent, rövid időn kapja ön.

„Bukógátihoz." Ki nem állhatja az ilyen verseket; különben is ő a földön szeret járni, s ön a légben hordozza. Egyébiránt köszönjük, hogy ugy sikerült.

„Hordóban az igazság." Akkor egy hó mulva egész Magyarországon igazság lesz; kár, hogy hamar lecsapolják ezen ön szerénti igazságot, s a gyomorba megy, nem a fő- és szivbe. A naptárakat megrendeltük.

Balatonpartra: Köszönjük meghivásodat; bő szüretet, édes mustot, vig kedvet!

„A központi bizottmány," — megkésett.

H-y, K—án: Türelem! megjelennek.

Cs. S. P—án: Ird meg, mikor fogsz távozni.

„Diógenes." Jó, ha eljő az ideje közlendjük.

„Költs, költs; Tölts, tölts;" a rim még csak megjárná; azt hiszszük az első szép pénzköltést érti a vers irója, mert ez hatalmában van.

B. K-nak: „Az agarász egylet" helyett ajánljuk a gazdasági egyletet, ugy is elég f..st, gőz és futtatás van mindenfelé. Boldog (?) ember, kinek most is agár és billikom van eszében, midőn ha száz kezünk volna is, mind segélynyujtásra kellene használni.

„Elbukom én;" jó sejtelme volt.

„Fejemben fény, előttem köd." Megforditva.

R. P. Köszönettel vettük; az időt biztos nem mondhatjuk meg; az öreget köszöntse nevünkben.

V. M-nak, N.-Kanizsán: „Magyar- és Erdélyország történetének gyöngyét" átlapozzuk. Erre is köszönet nemes fára lozásért.

Felelős szerkesztő: ROBOZ ISTVÁN.

Gazdasági tudósitások.

Nagy-Kanizsa, szept. 17. Az izraeliták ünnepei közbejöttével bizonyos lazaság tapasztalható a gabnaüzletben; 84—85 fontos buza 10—15 krjával, a gyengébb 5—10 krjával mérőnként könnyebben hozzájutható; — történjék, hogy a hitelintézet vásárlásait beállitja, akkor a multheti árakat várhatjuk. Rozs is olcsóbb, zab s árpával élénk üzlet, régi kukoricza 10 krral javult. Buza 84—85,86—87 font: 4 frt 30 kr, 4 frt 50 kr—4 frt 65 kr. Rozs 79, 80, 81 82 font: 2 frt 85 kr, 2 frt 95 kr, 3 frt, — kr. Árpa 69, 70—72 font: 2 frt 50 kr, 2 frt 75 kr—2 frt 90 kr; árpa 65—66 font: 2 frt 10 kr 2 frt 25 kr—2 frt 40 kr. Zab 45, 46, 47 font: 1 frt 95 kr 2 frt—2 frt 5 kr. Hajdina 70—72 font: 2 frt 40 kr—2 frt 50 kr. Kukoricza 83—84—85 font: 2 frt 90 kr—3 frt, 3 frt 5 kr. Cinquantin 88—89 font: 3 frt 15 kr—3 frt 20 kr. Bab fehér 4 frt 50 kr—4 frt 75 kr. Repcze, téli: 6 frt 50 kr., 7 frt — kr. Repcze, sárga: 5 frt — kr., 5 frt 25 kr.

Kaposvár, szept. 16. Egyik éjjel gyengén esett, utána éjszakkeleti szél fujván, a lég meglehetősen áthült; sok völgyes helyen 13-án virradóra dér is volt. Ha korán megjönnek az éjszaki derek, a még virágban levő hajdinának is vége lesz, mi ismét érezhetőleg sujtja gazdáinkat. Az eső kevés volt arra, hogy a szántóföldekeni hantokat elmoshassa, s az őszivetést elősegitse; azonban az magában elég nyereség, hogy a másodszor is beköszöntött siroccói hőség szünt. Az üzletben lanyha hangulat; az elesógár is alig változott, s ugy hiszszük nem is változik, kivált az emelkedésben, mig a megyéböli kiszállitás nagyobb mérvben el nem kezdődik; de mikor lesz ez? a szénaár folyvást emelkedőben, 2 ftra tartanak egy mázsát, s alig találni eladó készletet. Az uj bortól sokat várnak; általában azt hiszik, erőben mit sem fog engedni a mult évinek (hátha megvárnók a rendes szüreti időszakot?) a bajor must akóját 3—4 frtra tartják; ez azonban csak olyan előkóstoló, s a jövő borárra mi hatással sincs. A burgonya s kukoriczát egyre szedik, mi máskor october hóban történt; mennyit nyerünk a mennyiségben, többet vesztünk a minőségben.

(m. p.)

Emberbaráti felhivás!

Városunk egyik munkás polgára, kinek 6 neveletlen gyermekről kell gondoskodnia, már évek óta emésztő betegségben sinlődik, üzlete pangása miatt a legvégső szükségben szenved, s ha volna is felgyógyulásához remény, a költség hiánya teszi azt lehetetlenné. Nem sok áldozatba kerül egyeseknek a bajon segiteni; azért hivatva érezzük magunkat egész tisztelettel felhivni Kanizsa és vidékének lelkes és jóakaró polgárait, hogy azon inségben szenvedő család felsegélésére könyöradományaikat ne tagadják meg. E lapok kiadóhivatala szivesen elvállalja a nyilvános számadás melletti gyüjtést.

Wajdits József kiadó, lap- és nyomdatulajdonos Nagy-Kanizsán.